

Näkemyksiä suomalaisten tulevaisuuden ruokatottumuksista

Karjalainen, Katja & Winogradow, Katja

2010 Leppävaara

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Leppävaara

Näkemyksiä suomalaisten tulevaisuuden ruokatottumuksista

Karjalainen Katja
Winogradow Katja
Opinnäytetyö
Marraskuu 2010

Karjalainen, Katja & Winogradow, Katja

Näkemyksiä suomalaisten tulevaisuuden ruokatottumuksista

Vuosi 2010 Sivumäärä 45

Tulevaisuus kiinnostaa meitä kaikkia. Ennalta ei varmuudella voida sanoa, mitä tulevaisuudessa tapahtuu. Tulevaa voidaan kuitenkin ennakoida erilaisten näkökulmien kautta. Tulevaisuuden ruokatottumukset ovat moninaisia. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on visioida suomalaisten kuluttajien tulevia ruokatottumuksia sekä kuvata vuoden 2030 ruokapöytää. Tavoitteena on selvittää suomalaisten kuluttajien näkemyksiä muuttuvista ruokavalinnoista.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

Millaisia näkemyksiä suomalaisella kuluttajalla on tulevaisuuden ruokatottumuksista? Miten ennakoitut muutostekijät vaikuttavat suomalaisten ekologisiin ruokatottumuksiin?

Tutkimusmenetelmänä on käytetty passiivista eläytymismenetelmää. Kyseinen tutkimusmenetelmä valittiin, koska ihminen itse ymmärtää narratiivisesti sekä omaa elämäänsä että toisten elämää. Näin eläytymismenetelmä soveltuu myös välineeksi tuottamaan ja välittämään tietoa tästä aihealueesta. Eläytymismenetelmän käytössä tärkein seikka on kehystarina ja sen eri variaatiot. Aineiston kokoamista varten laadituissa kehystarinoissa vaihdettiin yhtä osaa kerrallaan ja pidettiin muut osat vakiona.

Kolmen laaditun kehystarinan avulla saatiin esille suomalaisten kuluttajien näkemyksiä maailmantalouden vaikutuksesta ekologisiin ruokatottumuksiin tulevaisuudessa. Ensimmäisessä tarinassa, jossa aiheena oli maailmantalouden tasapaino, nousi vahvasti esille yhteisöllisyyden lisääntyminen. Ekologisesta ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin näkökulmasta katsottuna onnistuneimmaksi kehystarinaksi nousi globaali taloudellinen kukoistus. Tuolloin ihmiset kokivat heillä olevan parhaat taloudelliset resurssit kulutus- ja ostopäätöksiinsä vaikuttamiseen. Talouden kukoistuksen aikana suosittiin kierrätystä sekä lähi- ja luomuruokaa. Kolmannessa kehystarinassa maailmantalous oli taantumassa. Sen pohjalta saaduista kirjoituksista ilmeni ihmisten välinpitämättömyys ekologisia arvoja kohtaan. Kehystarinasta riippumatta tuloksissa nousi yhtenäisenä piirteenä esille ruuan terveellisyys ja sen hinta sekä lähiruuan vertailu ulkomailta tuotuun ruokaan. Tutkimuksessa koottu narratiivinen kertomus vuoden 2030 suomalaisesta ruokapöydästä pohjautuu sekä aikaisempiin että tämän tutkimuksen tuloksiin.

Suomalaisten tulevaisuuden ekologiset ruokatottumukset tulevat olemaan yksi kasvava arvo tulevaisuuden yhteiskunnassa. Niiden tärkeyden kansalainen itse määrittelee omaan elämäänsä. Maailmantalous antaa suuntaviivat yhteiskunnallisille arvoille, mutta ihmiset pystyvät vaikuttamaan omalla ostokäyttäytymisillään tuotantojen suuntautumiseen. Kestävän kehityksen periaatteiden mukaisen yhteiskunnan rakentaminen toteutuu vain yhteisymmärryksen kautta. Tulevaisuuden näkemysten mukaan suomalainen kuluttaja haluaa suosia kotimaista lähiruokaa ja kannattaa luomuruokien tuottamista. Ostopäätöksen sanelee kuitenkin pitkälti kuluttajien taloudellinen tilanne.

Avainsanat ekologisuus, eläytymismenetelmä, globaali, ruokatottumukset, suomalainen kuluttaja, tulevaisuus

Karjalainen, Katja & Winogradow, Katja

Visions of the Future Eating Habits of Finns

Year	2010	Pages	45
------	------	-------	----

The Future fascinates us. What happens in the future cannot be stated with certainty. However, we can predict the future through different perspectives. Future eating habits will be varied. The purpose of this thesis is to envision the future of Finnish consumers' eating habits and to describe the Finnish dining table in 2030. The purpose of the thesis is to explore Finnish consumers' perceptions of changing food choices.

The main research questions are:

What are the Finnish consumers' views on eating habits in the future?

How will the anticipated changes affect Finns' ecological eating habits?

The passive role playing method was used as the research method. It was chosen because the narrative of one's own life as well as others' is only understood by the person in question. This method is a suitable tool to produce and disseminate information on the theme. In the passive role playing method, an important point is the framework for the story and its different variations. In the story framework one component was changed whereas other components were kept constant.

Three different variations of the frame story were drawn up that highlighted the Finnish consumers' perceptions of the world economy and the ecological impact of eating habits in the future. A strongly highlighted communality where the global economy was in balance could be interpreted from the first frame story. The best frame story from an ecological and overall well-being perspective was the second one whose main theme was the global economic bloom. In the third frame story the world economy was in recession. At the time of the recession people were indifferent towards ecological values. The frame stories' variations clearly highlighted how Finnish consumers respond to global economic changes and how this affects ecological choices. Regardless of the frame story the common feature was food and its healthiness. Other common factors were the price and a comparison between local food and imported food.

The ecological future of the food habits of Finns will be one of the growing aspects in the future society. The importances of these habits will be determined by each citizen. The global economy is there to provide with signposts to back up social values, but people will be able to influence their own buying behavior. The construction of a sustainable society is only carried out by consensus. Finnish consumers are willing to promote domestic and local food as well as organic food production in the future. Ultimately, the financial situation will affect their purchasing decisions.

Keywords ecology, Finnish consumers, food habits, the future, global, role playing method

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Tutkimuksen lähtökohdat	8
2.1	Suomalaiset ruokatottumukset	9
2.2	Suomalaiset ruokakuluttajat.....	10
2.3	Ennakoidut muutostekijät ruokatottumuksissa	11
3	Tulevaisuuteen suuntautunut tutkimusmenetelmä.....	14
3.1	Narratiivinen tutkimus osana eläytymismenetelmää	15
3.2	Aineiston kerääminen	17
3.3	Aineiston analysointi	19
3.4	Tutkimuksen luotettavuus	21
4	Tutkimustulokset suomalaisten ruokatottumuksista tulevaisuudessa.....	22
4.1	Kehystarinoiden vastaajien kuvaus	23
4.2	Tutkimuksen tulokset	24
4.3	Tutkimuksen tulosten tuottamien tarinoiden kuvailu ja vertailu	26
4.4	Suomalainen ruokapöytä 2030.....	33
5	Yhteenveto ja johtopäätökset	36
	Lähteet	38
	Taulukot	41
	Liitteet.....	42

1 Johdanto

Ruoka on laajasti ymmärrettynä kaikkien tarvitsema hyvinvointituote. Ruoka on henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin perusta. Se on myös osa identiteettiä. Ruokakulttuuri näkyy jokaisen ihmisen jokapäiväisessä elämässä. Suomalainen ruokakulttuuri syntyy jokaisen suomalaisen kotona ja laadukkaat raaka-aineet luovat sille hyvän perustan. Nykypäivän suomalainen yhteiskunta on tottunut ylensyöntiin, vaikkakin ruuan niukkuus opettaa ihmistä kunnioittamaan ruokaa.

Tällä hetkellä ei voida sanoa, mitä ruualle tulee tapahtumaan tulevaisuudessa. Kuluttaja voi vaikuttaa tulevaisuuteen omien arvojen ja toimintojen kautta. Kuluttajan ostopäätökset ruokatuotteissa vaikuttavat tuotantojen suuntautumiseen. Suomalaisten kuluttajien ruokatottumukset ovat muuttuneet vuosikymmenien aikana yhteiskunnan kehittymisen ohessa. Tulevaisuuteen liittyy aina epätietoisuutta, joten on hyvä ymmärtää tulevaisuuden käsityksiä nykyhetkessä.

Tulevaisuuden ruokamuutoksista ja -tottumuksista on jo tehty tutkimuksia. Nämä tutkimukset pohjautuvat vahvasti eri alojen asiantuntijoiden näkemyksiin. Tavallisen suomalaisen kuluttajan näkemystä ei ole tuotu esille. Tämän tutkimuksen tarkoituksena onkin kuvata tavallisen suomalaisen kuluttajan näkemyksiä tulevaisuuden ruokatottumuksista. Tutkimus pohjautuu kahteen aiempaan tutkimukseen; Turun kauppakorkeakoulun tulevaisuuden-tutkimusyksion tutkijoiden Kirveennummi, Saarimaa & Mäkelä johdolla toteuttamaan Mirhami 2030 - hankkeeseen ja sen lopputuotokseen ”Syödään leväpullia pimeässä”. Toisena tärkeänä pohjana tässä tutkimuksessa on toiminut; Tulevaisuuden tutkimusseura ry:n julkaisema Futura-jäsenlehden artikkeli, ruuankulutuksen tulevaisuudenkuvia vuodelle 2030. Sen kirjoittajina olivat tutkijat Vinnari & Tapio.

Tämä tutkimus rajattiin koskemaan suomalaista ruokakuluttajaa, kuitenkin siten, että näitä edellä mainittuja aikaisempia tutkimuksia käytettiin pohjana tälle tutkimukselle.

Tutkimuksessa on pyritty vastaamaan kysymyksiin;

Millaisia näkemyksiä suomalaisella kuluttajalla on tulevaisuuden ruokatottumuksista?

Miten ennakoit muutostekijät vaikuttavat suomalaisten ekologisiin ruokatottumuksiin?

Tutkimusmenetelmänä on käytetty passiivista eläytymismenetelmää. Tämä menetelmä sopii erinomaisesti käytettäväksi juuri tulevaisuuden tutkimiseen. Tulevaisuutta ja sen tapahtumia ei kukaan voi kuitenkaan kertoa varmuudella, joten tässä tutkimuksessa haluttiin narratiivisesti välittää lukijalle mahdollisen tulevaisuuden kuvan suomalaisista tulevaisuuden ruokatottumuksista.

Tämä tutkimus liittyy myös useisiin aiempiin samasta aihepiireistä tehtyihin selvityksiin. Näistä selvityksistä saatiin oleelliset lähtökohdat. Näitä lähtökohtia käsitellään raportissa ensimmäisenä. Samalla selviää aiempien selvitysten jättämä tyhjiö, josta muodostettiin tälle tutkimukselle kohderyhmä.

Kohderyhmän muodostamisen jälkeen esitellään suomalaisia ruokatottumuksia nykyisyydessä, ruokakulttuuria ja tavallista suomalaista kuluttajaa. Kuten kohderyhmä, myös ennakoitujen muutostekijät ovat nousseet esiin lähtökohtien selvityksistä. Näiden ennakoitujen muutostekijöiden pohjalta saatiin tähän tutkimukseen kolme päänäkökulmaa talouden, globaalisuuden ja ekologian.

Tutkimuksen empiirinen osuus on vuorossa päänäkökulmien avauksen jälkeen. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on oleellista valita oikea menetelmä tutkimuksen toteuttamiseen. Tutkijat kertovat tutkimuksessa käytetyistä menetelmävalinnoista ja perustelevat tarkemmin tutkimusmenetelmän valinnan. Tutkimuksen lähestymistapana on tulevaisuuden tutkimus. Tätä käsitettä on avattu tarkemmin raportin kolmannessa luvussa.

Tutkimuksen aineiston hankinnassa on käytetty passiivista eläytymismenetelmää. Raportissa käydään läpi millainen menetelmä on kyseessä ja miten sitä käytetään eli miten tutkimusaineisto kerättiin ja analysoitiin. Luonnollisena osana tähän lukuun kuuluu myös jokaisen tutkimuksen kannalta tärkeä, tutkimuksen luotettavuuden tarkasteleminen.

Tutkimuksesta saadut valitun kohderyhmän tutkimustulokset esitellään viimeisessä luvussa. Tämän luvun lopusta löytyy narratiivinen tarina suomalaisesta ruokapöydästä vuonna 2030. Sen kiteyttämiseen on käytetty aiempia tutkimustuloksia sekä tämän tutkimuksen tuloksia. Näiden tuotosten yhteisvetona ja eräänlaisena omana analysointityökaluna on luotu leikkauksenomainen tulevaisuuden kuva suomalaisesta ruokapöydästä vuonna 2030.

2 Tutkimuksen lähtökohdat

Tämän tutkimuksen lähtökohdat pohjautuvat aiemmin tehtyihin tutkimuksiin tulevaisuuden ruuan suuntauksista. Aiemmin tehdyt tutkimukset tulevaisuuden ruuan suuntauksista ovat olleet kattavia. Aihetta on kuitenkin tutkittu vain eri alojen asiantuntijoiden näkökulmasta. Tutkimuksista on rajattu pois tavallisen suomalaisen ruokakuluttajan näkökulma. Tämä muiden tutkimusten jättämä aukko mahdollisti tämän tutkimuksen kohteeksi tavalliset ruokakuluttajat.

Aiemmin tehdystä tutkimuksesta on ollut tämän tutkimuksen pohjana. Sen lopputuotoksena on vuodelta 2008 Syödään leväpullia pimeässä. Hankkeen tavoitteena oli kerätä tietoa siitä, millaista ruokaa Suomessa syödään vuonna 2030. Syödään leväpullia pimeässä -tutkimuksen kautta on tähän tutkielmaan saatu tietoa tulevaisuuden suomalaisten ruuankulutusrakenteesta ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Syödään leväpullia pimeässä tutkimuksen tekijät Kirveennummi, Saarimaa & Mäkelä hahmottelivat eri elojen asiantuntijoiden kanssa neljä erilaista skenaariota. (Kirveennummi, Saarimaa & Mäkelä 2008.)

Ensimmäinen skenaario perustui ajatukselle, että maailma tarjoaa monipuolisen tarjonnan ihmisille. Hyvinvointi, terveellisyys ja nautinnot ovat ihmisen arvoja. Runsauden määrä antaa ihmisille valinnanvaraa. (Kirveennummi ym. 2008.) Toinen skenaario pohjautui ideaan, jossa ihmiset ovat tietoisia ekologisista valinnoistaan ja teoistaan. Arvomaailma perustui ekologisiin valintoihin, mutta myös valtiovallan puolelta säädettiin sitä ohjaavaa toimintaa. Kolmas skenaario kuvaisi maailmantalouden niukkuutta ja puutetta. Väestön ja ilmaston muutosten takia yhteiskunnassa energia- ja ruokatuotannon keinot olivat vähäiset ja niissä oli rajoitteita. (Kirveennummi ym. 2008.)

Neljäs skenaario pohjautui teknologian kehitykseen. Teknologian avulla ihmiset ovat lähentäneet luonnollisen ja keinotekoisin maailman lähelle toisiaan. Perinteiset ruoka-aineet ovat väistyneet teknologian ja bioteknologian tuottamien raaka-aineiden tieltä. Mirhami 2030 -hankeen kaikkien skenaarioiden katsotaan perustuvan kolmeen ilmiöön: väestönkasvu, ilmastonmuutos ja globalisaatioon. (Kirveennummi ym. 2008.)

Tulevaisuuden tutkimusseura ry, julkaisi vuonna 2008 Futura -jäsenlehden artikkelin, jossa käsiteltiin ruuankulutuksen tulevaisuuskuvia vuodelle 2030. Tässä artikkelissa kirjoittajat Vinnari & Tapio hahmottelivat viisi vaihtoehtoista ruuankulutuksen tulevaisuudenkuvaa. Nämä vaihtoehtoiset tulevaisuuden teemat nimettiin seuraavasti; perusura, tekno-eko, se nyt vaan on tyhmää maksaa liikaa, Elovena-ihanne sekä politiikkaa lautasella. Nämä viisi tulevaisuuden kuvaa rakentuivat kvalitatiivisen kyselyaineiston ja delfoi -menetelmän avulla. Delfoi -menetelmässä kirjoittajat käyttivät ensimmäisessä vaiheessa haastattelua ja toisessa vaiheessa

kyselyä. Paneelikeskusteluun valittiin vastaajiksi 41 eri alan asiantuntijaa. (Vinnari & Petri 2008, 5 - 8.)

Mirhami 2030 -hankkeen loppuraportissa Syödään leväpullia pimeässä ja Futura -jäsenlehden artikkelin; Ruuankulutuksen tulevaisuuden kuvia vuodelle 2030 pohjalta tehtiin johtopäätös, että tavallisen suomalaisen ruokakuluttajan näkökulmaa tulevaisuuden ruokatottumuksista ei ole kartoitettu. Tästä syystä tutkimuksen viitekehyykseksi valittiin tavallisen suomalaisen ruokakuluttajan näkemys tulevaisuuden ruokatottumuksista. Tämän tutkimuksen keskeisiksi näkökulmiksi tulivat tulevaisuuden arvot ja maailmantalouden vaikutukset ekologisuuteen. Edellä mainituista tutkimuksista tähän tutkimukseen nostettiin mukaan ennakoituja muutostekijöitä. Nämä muutostekijät olivat talous, globaalisuus sekä ekologisuus.

2.1 Suomalaiset ruokatottumukset

Tämä tutkimuksen viitekehyyksessä hahmotellaan suomalaisia ruokatottumuksia sekä esitellään suomalaista ruokakuluttajaa. Lisäksi ennakoidaan muutostekijöitä. Ruokakulttuurin tiedetään olevan joka maassa erilainen. Ruokakulttuuriin vaikuttavat jokaisessa maassa historiallinen, uskonnollinen ja maantieteellinen tausta. Edellä mainitut asiat ovat myös vaikuttaneet siihen mitä ja miten syödään ja mitä ruuasta ajatellaan. (Mäkelä, Palojoki & Sillanpää 2003, 7.) Sillanpään (1999, 8) mielestä ruokakulttuuria on se osa, jossa tavat säätelevät ravinnon hankkimista, valmistamista ja nauttimista.

Maulavirran, Nurmen & Lindgrenin (2006, 8) mukaan suomalainen kuluttaja on ainakin alkanut ymmärtää, että suomalainen ruoka on osa suomalaista kulttuuria ja osa kansallista identiteettiä. Maulavirta & kumppanit jatkavat kertomalla, että suomalainen ruokakulttuuri on myös samalla globalisoitunut. Globalisaatio on myös osa suomalaista ruokakulttuuria, koska vaikutteet, tyylit, raaka-aineet ja tekijät liikkuvat nykyään suhteellisen vapaasti maasta toiseen. (Maulavirta, Nurmi & Lindgren 2006, 8.)

Suomessa arvostetaan omaa ruokakulttuuria, vanhempien ja isovanhempien tekemiä ruokia sekä niiden valmistus- ja ruokailutapoja. Yhteiskunnan jatkuva muuttuminen on kuitenkin pakottanut ihmiset arvioimaan uudestaan asioita ja tämä heijastuu myös suomalaisiin ruokatottumuksiin. Suomalainen ruokakulttuuri on muuttunut muun muassa teknologian kehittymisen myötä. Se on muuttanut esimerkiksi ruuanvalmistusmenetelmiä. Lisäksi globalisaatio on tuonut ulottuville uusien raaka-aineita. (Porna 1995, 10.) On kuitenkin syytä muistaa, että mitään aitoa alkuperäistä alkuruokaa ei ole edes ollut olemassa. Ruokakulttuuriin on aina kuulunut ja kuuluu olennaisena osana muutos. Esimerkkinä voidaan pitää tämän päivän perinneruokaa, joka todennäköisesti on ollut aikansa uutuus. (Mäkelä ym. 2003, 30.)

Todennäköisesti kaikilla suomalaisilla on mielikuva siitä, minkälaista on tyypillinen suomalainen ruoka. Se mitä suomalainen tarjoaa muualta tulleille vieraille, antaa suhteellisen hyvän käsityksen siitä, millainen on suomalainen perinneruoka. Suomalaisuutta löytyy niin ruuan raaka-aineista, kuten esimerkiksi lohi, poro, lakka ja ruis, kuin valmistustavoistakin, esimerkiksi imellyttäminen. (Mäkelä ym. 2003, 41.)

Suomalainen tapaa jo koulussa ja henkilöstöravintoloissa tämän päivän ruokakulttuuria ihanteellisemmillaan. Se on värikäs keittiö, jota muokkaa terveelliset ravitsemisajatukset. Suomalaista ruokakulttuuria pidetään lännen ja idän sulautumana trendikkäin kansainvälisin vaikuttein. Suomalaista keittiötä edustaa neljä vuodenaikaa, johon lisämausteensa tuovat laadukkaat raaka-aineet. Neljän vuodenaikansa ansiosta suomalainen ruokakulttuuri tarjoaa lähes joka kuukausi jotain herkullista odotettavaa: juhlapyhien ruokia, uusia perunoita, metsämarjoja, riistaa ja sieniä. Suomalaisessa ruokakulttuurissa on myös havaittavissa kylmänilma-alan eksotiikkaa. Kylmäilma-alan eksotiikan huipentumana voidaan pitää Lappia. (Sillanpää 1999, 19 - 22.)

Ruokakulttuuri on opittua ja perittyä tietoa. Toisaalta jokaisen suomalaisen ruokakulttuuriin vaikuttaa ja tulee vaikuttamaan suuresti maailmanlaajuisten trendien, raaka-aineiden ja valmistustapojen yhteisvaikutus. Millaiseksi kuluttajaksi on suomalainen ruokakuluttaja sitten muotoutunut?

2.2 Suomalaiset ruokakuluttajat

Monen muun asian tavoin myös suomalaisten kuluttajien ruokailutottumukset ja kulutustavat muuttuvat alati globalisoituvassa maailmassa. Suomalaisten kuluttajien suurimpana pelkona on, että oma suomalainen ruokakulttuuri tulee katoamaan, kansalaisten saadessa jatkuvasti vaikutteita muualta maailmasta. Toisesta näkökulmasta katsottuna suomalaiset ruokakuluttajat ovat sitä mieltä, ettei suomalaisilla olekaan omaa ruokakulttuuria. Tähän saattaa vaikuttaa se, että kansalaiset uskovat herkästi oman kulttuurin olevan niin heikko, että vaikutteita otetaan ja halutaan ottaa helposti muualta. (Sillanpää 1999, 7 - 9.)

Kokonaisuudessaan viimeisten reilun 20 vuoden aikana, suomalaisten kulutustottumukset ovat muuttuneet. Vuonna 1986 suomalainen kulutti reilun kolmanneksen vähemmän kuin tänä päivänä. Tämä käy ilmi Tilastokeskuksen tutkimuksesta, jossa tutkittiin kotitalouksien kulutusta ja taloussuhdanteiden vaikutusta kulutukseen vuosina 1986 - 2006. Samaisesta tutkimuksesta käy myös ilmi, että kulutus on samalla kasvanut, monipuolistunut ja yksilöitynyt. Tähän viittaa se, että entistä pienempi osuus kulutusmenoista käytetään elintarvikkeisiin. (Kotitalouksien kulutus 2006.)

Kulutus on myös muuttunut eri väestöryhmien välillä. Esimerkiksi viime vuosina ovat jääneet jälkeen yksinhuoltajien ja työttömien taloudet, verrattuna yleiseen elintason nousuun. Yleisesti voidaan sanoa, että taajamissa asuvat ovat kuluttaneet kaupungissa asuvia vähemmän. Noususuhdanteissa erot ovat kuitenkin kaventuneet. (Kotitalouksien kulutus 2006.)

Suomalaisen ruuan kulutusta ja ruokatottumuksien muutosta on tarkastellut myös Kuluttajatutkimuskeskuksen tutkija Mirja Viinisalo. Viinisalo tarkastelee artikkelissaan Raaka-aineista aterioiksi (Viinisalo 2005, 3), miten suomalainen ruuan kulutus ja ruokatottumukset ovat muuttuneet vuodesta 1985 vuoteen 2001. Tässä tutkimuksessa Viinisalo on tutkinut miten erilaisten valmisruokien kulutus on muuttunut. Tutkimuksen pohjalta pystyttiin tekemään johtopäätös, että valmisruuat ovat kaksinkertaistaneet kulutuksensa. Lähtökohtana tälle tutkimukselle on ollut kestävän kehityksen tavoitteet. Pää tavoitteena on ollut tutkia ruuan kulutuksen ja perheiden arkisten toimintatapojen muutosta ko. ajalla. (Viinisalo 2005, 3.)

2.3 Ennakoidut muutostekijät ruokatottumuksissa

Aiemmin tehdyille tutkimuksille tulevaisuuden ruuan suuntauksista ilmeni yhtenäisiä näkökulmia. Näitä olivat talous, globalisaatio ja ekologisuus. Tässä luvussa tarkastellaan näitä käsitteitä.

Globalisaation vaikutukset nousivat esiin Kirveennummen, Saarimaan & Mäkelän MIRHAMI 2030 -hankkeen loppuraportissa. Raportin niukkuus ja puute -osuudessa tarkastellaan maailman ihmisten polarisoitumista köyhiin ja rikkaisiin. Osuudessa käsiteltiin myös polarisoitumisen vaikutuksia ruuan riittävyyteen sekä ruuan tasa-arvoiseen saatavuuteen. Globaalisuus löytyy myös ruuankulutuksen tulevaisuuden kuvia vuodelle 2030 artikkelin osasta, politiikkaa lautasella. Politiikka lautasella osuudessa, yksi asiantuntijoiden ajatuksia kuvaamaa lausuma oli ruokavalintojen globaalisuuden merkitys.

Globalisaatio käsitteenä ei ole kovin uusi, vaikka näin saattaisi kuvitella. Jo antiikin Kreikassa filosofit väittelivät, että oliko kauppatienä käytetty meri heille kirous vai siunaus. Filosofit, jotka pitivät merta siunauksena, hyväksyivät sitä pitkin tapahtuvan viennin ja tuonnin. Filosofit, jotka pitivät merta kirouksena, ajattelivat, että merta pitkin matkaksi moraalille ja tutulle elämän menolle monet haitalliset vaikutteet. (Harisalo & Miettinen 2000, 35.)

Käsitteenä globalisaatio näyttää jääneen ylimalkaisen määritelmän varaan tai sitten kokonaan määrittelemättä, vaikka siitä puhutaankin nykyisin melko paljon. Tämä on saattanut aiheuttaa sen, että globalisaatiosta puhuttaessa on kuviteltu sen olevan lähes mikä tahansa voima. Harisalon & Miettisen (2000, 33) mielestä ihmisistä globalisaatio on täysin uusi

laadullinen asia, kun taas toisille se on entuudestaan tuttu. Niille, joille se on entuudestaan tuttu, globalisaatio on saanut vain uuden mittasuhteen suuremmasta ilmiöstä.

Harisalo & Miettinen (2000, 33) määrittelevät, että globalisaatio mahdollistaa tänä päivänä hyödykkeiden ja pääomien liikkeen yli erilaisten rajojen, joista keskeisimpiä ovat valtioiden väliset rajat. Lähtökohtana globalisaatiossa pidetään siis valtioita. Ne ovat vastuussa niin omasta kuin muidenkin maiden kansalaisten ja yritysten maahanmuutosta. Valtiot päättävät erinäisistä maahanmuutoista oman kansallisen etunsa perusteella. Kysymys on siis samanaikaisesta vedosta ja työnnöstä eli globalisaatiosta. Eri valtiossa tapahtuvat valinnat, pitävät yllä globalisaatioliikettä. (Harisalo & Miettinen 2000, 33 - 34.)

Ruuan kulutuksen tulevaisuuden kuvia vuodelle 2030 loppuraportin; Se nyt on vaan tyhmää maksaa liikaa osiossa, yksi asiantuntijoiden kuvaama ajatus oli, että ruuan ostaminen on rutiininomaista. Ostaja ei siis mieti kovinkaan syvällisesti, mitä ostaa tai mitkä tekijät vaikuttavat valintoihin. Kirveennummi ym. (2008, 51) loppuraportissa on maininta, että tutkimus tehtiin ennen vuoden 2008 globaalia talouskriisiä.

Kun globalisaatioon lisätään talous, saadaan yhtenäinen käsitys, joka on maailmantalous. Maailmantalous tarkoittaa, että kansallisen ja kansainvälisen rahatalouden ympärillä olevat tuotannot ja kulutukset ovat yhteydessä toisiinsa, vaikka konkreettisesti ne olisivat eri puolilla maapalloa. Kansainvälisen rahatalouden kautta pystytään vaikuttamaan globaalisesti yhteiskunnalliseen hyvinvointiin. Talusmaailma kuuluu osaksi kansainvälistä politiikkaa. 2000-luvulla maailmantalouteen on liitetty kestävän kehityksen arvo, jonka avulla halutaan edistää maapallon ekologisia näkökantoja ja kestävää kehitystä. (Maailmantalouden historia. 2010.)

Alex Gibsonin (2006, 167) mukaan teknologian kehittyminen on edistänyt maailmantalouden kehittymistä nopeammaksi kuin se on aikaisempina vuosikymmeninä ollut. Nyky-yhteiskunnan nopein viestintävälinen on Internet, joka on mahdollistanut nopean ja yhtäaikaisen tiedon siirron lähettämisen maapallon eri puolille. Teknologia on kehittänyt globaalisten markkinoiden yhtenemistä.

Maailmantalouden vaikutukset tuntuvat myös Suomessa. Taannoin vakava maailmantalouden kriisi sai alkunsa Yhdysvaltain pankkikriisistä, jonka vaikutukset tuntuivat Suomen taloudessa ja suomalaisissa. Yhdysvalloissa 2008 alkaneen pankkikriisin pahimman vaiheen sanotaan olevan ohi, mutta sen romahtaminen vaikutti nopeasti globaaliin maailmantalouteen. Wall Streetin rahoitusasiantuntijoiden mukaan kriisin taustalla on useat pankit, jotka antoivat harkitsemattomasti lainoja pääsijoitusyhtiöille, liikekiinteistöjen haltijoille ja yksityisille henkilöille. Pankit eivät tarkistaneet lainojen yhteydessä takaisinmaksuvalmiutta ja niiden

takuita. Yhdysvaltojen pankkijärjestelmä on edelleen epävakaa pohjalla ja kestää vielä useampia vuosia ennen kuin Yhdysvaltojen rahatalous on vakaalla tasolla. (More quickly than it began, the banking crisis is over 2009.)

Juuri kun tuntui, että Yhdysvaltain kriisistä oli päästy yli, Kreikasta kantautui huolestuttavia uutisia. Kreikan talous oli romahtanut, johon tarvittiin jokaisen EU-maan taloudellista tukea. Nähtäväksi jää, miten tämä maailmantalouden kriisi tulee tulevaisuudessa vaikuttamaan kokonaisuudessa maailmantalouteen ja suomalaisten kuluttajien ekologiseen kulutuskäyttäytymiseen. (Kreikan talouskriisi 2010.)

Ekologisuus nostettiin esiin Kirveenummi ym. (2008, 52) loppuraportin skenaariosta. Tässä skenaariossa tutkijat Kirveenummi, Saarimaan & Mäkelä tarkastelevat yhteiskuntaa, jossa ilmastonmuutos ja riistäytynyt kulutus on aiheuttanut ongelmia. Ruuankulutuksen tulevaisuudenkuvia vuodelle 2030 -artikkelin osasta tekno-eko löytyi myös ekologinen näkökulma. Tekno-eko tulevaisuuskuvasa keskityttiin ruuan ja ruuanvalmistuksen helppouden ja nopeuden aiheuttamiin ympäristövaikutuksiin.

Maailmantalouden on katsottu aiemmissä tutkimuksissa vaikuttavan ekologisuuteen ja ekologisiin kulutustapoihin. Ekologia muodostuu vanhan kreikan sanoista okos (talo) ja logos (oppi). Kyse on siis talon opista eli, siitä miten taloudenhoito, asumien ja eläminen, tulisi mahdollisimman järkevästi hoitaa. On esitetty neljä erilaista tapaa sille, mitä ”ekologialla” voitaisiin tarkoittaa. Ekologialla voidaan tarkoittaa luonnon kokonaisuutta, tiedettä, ideaa tai ideologiaa sekä yhteiskunnallista liikettä. (Ekologia 2010.)

Vilkan (1996, 7) mukaan ekologia luonnon kokonaisuudeksi ymmärrettynä korostaa näkemystä luonnon taloudesta ihmiskunnan olemassaolon perustana. Ekologia tieteenä näkee biologisten tieteiden keskeisen aseman luonnon talouden tutkimuksessa. Käsitteeksi ekologiasta ideologiana merkitsee ihmiselämän normatiivisten sääntöjen johtamista luonnon tapahtumista ja laeista.

Viinialon (2005, 5) mukaan ympäristön kuormitusta lisäävät kasviuoneviljelyn lisääntyminen, kasvanut tuonti ja pakasteiden yleinen käyttö. Muutoksia tälle trendille tuovat lähi- ja luumuruoka. Arkiset muutokset ja muut ruokatuotteiden muutokset, joita ovat lisääntyneet välipalat, ruokarytmin muutokset sekä valmisruokien ja pitkälle esivalmistettujen elintarvikkeiden käytön lisääntyminen kulutustottumuksissa. Yhteenvedoksi tutkija Viinialon (2005, 5) tutkielmasta voidaan todeta, että vaikka kotitalouksissa ruokailutapojen muutokset ovat lisänneet ajansäästöä ja vaivattomuutta, ne eivät välttämättä ole edistäneet kestävästä kehityksestä.

Ekologia ymmärrettynä yhteiskunnallisena liikkeenä liittyy tähän siten, että poliittinen toiminta nähdään keinona yhteiskunnan muuttamiseksi ekologisemmaksi, toisin sanoen ympäristöystävällisemmäksi. Näin ekologia-termin käyttö on laajentunut luonnontieteellisestä, biologisesta termistä osaksi yhteiskunnallista kielipeliä. (Vilka 1996, 7.) Ekologia tarkoittaa luonnontaloutta. Kun ekologisuuksiä tutkitaan, puhutaan opista ja ekologian huomioon ottamisesta ihmisen toiminnassa. Alun perin "ekologia" tarkoittaa elollisten olioiden ja niiden ympäristön välisen aineellisen vuorovaikutuksen eli "luonnon talouden" (esim. ravintoaineiden kiertokulku) tutkimusta. (Hanski, Lindström, Niemelä, Pietiäinen & Ranta 1998, 17.)

3 Tulevaisuuteen suuntautunut tutkimusmenetelmä

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on kuvailla omakohtaisesti elämäkokemuksia ja tuoda esiin näkemyksiä todellisesta elämästä. Laadullisten menetelmien käyttö on moninaista, eikä yhtä ainoa oikeaa tapaa ole. Parhaiten menetelmän on katsottu soveltuvan tutkimuksiin, joiden tavoitteena on kokonaisvaltainen ilmiöiden ymmärtäminen. Sen avulla pystytään löytämään tietoa luonnollisista tilanteista tai muutoksista, joita ei voida auditoida eikä muutoin mitata kaikkea tutkimukseen vaikuttavia tekijöitä. (Metsämuuronen 2006, 88; Vilka & Airaksinen 2003, 63.)

Eskola ja Suoranta (2005, 25) toteavat, että laadullinen tutkimus on saanut vaikutteita erilaista ajattelumalleista ja tutkimusperinteistä. Se sisältää erilaisia suuntauksia, tiedonhankinta- ja analyysimenetelmiä sekä tapoja tulkita aineistojen sisältöä. Menetelmien määrittely ei ole helppoa, koska tulevaisuus ei perustu omaan tarkkaan teoriaan. (Metsämuuronen 2006, 83.)

Riippuen tutkimusmenetelmästä tulevaisuuden tutkimus voi olla myös laadullista tutkimusta. Tulevaisuus ja sen tutkiminen ovat yksi tämän tutkimuksen pääsuunnista. Eskolan (1998, 6) mukaan tulevaisuuden vaihtoehdoista ja mahdollisuuksista voidaan hankkia tietoa, jota voidaan hyödyntää tulevaisuudessa. Tulevaisuuden tutkimuksen empiirinen tutkimuskohde tulee olla nykyhetkessä. Tämän tutkimuksen tutkijoiden tavoitteena ei ollut tarkoitus etsiä tulevaisuutta koskevaa totuutta, vaan nykyhetken valintoihin vaikuttavia tekijöitä. Tutkimuksen avulla pyrittiin selvittämään suomalaisten ruokatottumusten todennäköisiä ja mahdollisia valintoja tulevaisuudessa.

Tulevaisuus on lineaarisen aikakäsityksen mukaan, se osa aikalinjasta, joka ei vielä ole tapahtunut. Tulevaisuutta pyritään ennustamaan ajatuksella, että kehityssuunnat tulevat tulevaisuudessa muuttamaan, niin teknologiassa, taloudessa kuin sosiaalisuudessa. (Hertsgaard 1999, 17.) Mannermaa (2004, 17) toteaa, että tulevaisuutta ei voi ennustaa vaan

sitä tulee hahmottaa erilaisten suuntien kautta. Sitä voidaan todentaa esimerkiksi megatrendien tai heikkojen signaalien kautta. Yksi varteen otettava keino on seurata yhteiskunnallisia ja maailmanlaajuisia suuntia, mihin olemme menossa ja mistä ihmiset keskustelevat.

Eläytymismenetelmä soveltuu hyvin tulevaisuuden tutkimukseen. Menetelmään käytetään kun halutaan saada vastaajilta mahdollisia tulevaisuuden näkemyksiä. Lähestymistapana kerronnallinen eli narratiivinen on lisäksi vastaajalle helppo, koska silloin he saavat itse käyttää omaa mielikuvitustaan vastausta kirjoittaessaan. Passiivisessa eläytymismenetelmässä tutkijat kuvasivat vastaajille ensin taustatarinan, jonka jälkeen vastaajien tehtäväksi jäi kirjoittaa narratiivinen kertomus siitä miten se jatkuu.

3.1 Narratiivinen tutkimus osana eläytymismenetelmää

Narratiivinen ajattelu liittyy jokapäiväisen arjen tapahtumiin ja sosiaalisiin suhteisiin. Ihminen itse ymmärtää narratiivisesti sekä omaa elämäänsä että toisten elämää. Siksi narratiivinen lähestymistapa soveltuu myös tutkijan välineeksi. Vastaajien tuottamat narratiivit toimivat tiedon välittäjinä ja tuottajina. (Perttula & Latomaa 2008, 197.) Eläytymismenetelmässä tutkimusta tehdään narratiivien ohjaamana.

Narratiivinen lähestymistapana fokuoittuu niin sanottuun ”tarinan kerronta - näkökulmaan”, jossa narratiivinen suuntaus ottaa lähtökohdakseen kertojan näkökulman. Narratiivisella ajattelulla pyritään ymmärtämään yksilön ainutlaatuista ja muuttuvaakin näkökulmaa suhteessa tutkittavaan ilmiöön. (Perttula & Latomaa 2008, 196.) Eskola (1997, 60) jatkaa samoilla linjoilla kertoessaan, että perimmäisenä ajatuksena eläytymismenetelmässä on, että osallistujat oletetaan pystyvän toteamaan, jaottelemaan ja selittämään erilaisia tapahtumia.

Perttulan ja Latomaan (2008, 196) mukaan eläytymismenetelmässä tutkimusaineistoa kerätään käyttäen apuna vastaajien kirjoittamia pieniä esseitä, lyhyehköjä tarinoita (narrative) tai kirjoitelmaa tapahtumien kuluksi, tutkijan antamien ohjeiden mukaisesti. Tarinoita kirjoittavat, voivat oman mielikuvituksensa avulla jatkaa tutkijan kehyskertomuksessa esittämää tarinaa tai kuvata kehyskertomuksessa esitettyä tilannetta. (Eskola 1997, 60.)

Eläytymismenetelmässä keskeiseksi asiaksi nousee kehyskertomuksen muuntelu eli variointi. Periaatteena on, että peruskertomuksesta tehdään vähintään kaksi versiota, jotka poikkeavat toisistaan kertomuksissa esiintyvän yhden keskeisen seikan suhteen. Kehyskertomuksen variointien määrälle ei voida asettaa optimaalista määrää. Tätä menetelmää käytettäessä on tutkijan erityisen tärkeää huomioida variaation vaikutus kertomuksissa. Tutkijan on erityisesti

kiinnitettävä huomioita, miten kehystertomuksessa muuttuvaa tekijää voi vaikuttaa vastauksiin eli mikä vastauksissa muuttuu, kun jotain keskeistä asiaa muutetaan, muiden pysyessä ennallaan.(Eskola 1998, 16 - 17).

Tähän tutkimukseen tehtiin kolme varioitua kehystarinaa, joiden aihepiiri keskittyi maailmantalouden vaikutukseen tulevaisuuden suomalaisten ruokatottumuksissa. Kehystarinat erosivat toisistaan vain maailmantalouden muutosten osalta. Vaihtamalla kehystarinoiden eri tekijöitä saadaan vastaajilta erilaisia narraatioita. Eskola & Suorannan (1998, 59) mukaan kehystarinoissa tulee vaihtaa vain yhtä osaa kerrallaan ja pitää muut osat vakiona. Vaikka kehystarinoissa varioidaankin pääsääntöisesti vain yhtä asiaa, on tutkijan syytä ymmärtää, että käytännössä varioiduksi voi tulla tutkijan tietämättä useampi seikka. (Aaltola & Valli 2007, 75). Tämän tutkimuksen ensimmäisessä kehystarinassa (liite 1) maailmantalous on tasapainossa ja vastaajia pyydetään kertomaan omista ekologisista ruokatottumuksista vuonna 2030. Toisessa tarinassa (liite 2) maailmantalous on kukoistaa vuonna 2030 ja kolmannessa tarinassa (liite 3) maailmatalouteen on iskenyt taantuma vuonna 2030.

Kehystarinoissa vastaajille annetaan kehystarina eli orientaatio. Tämän orientaation antamien mielikuvien pohjalta vastaajien on kirjoitettava pieni tarina. Kehystarinassa vastaajalla on luova valta päättää, mitä seuraavaksi tapahtuu. Kehystarinasta saatavat vastaukset eivät siis suoraan anna oikeita vastauksia tutkimukseen. Ne ennemminkin mahdollisesti kuvaavat toteutumia ja asioiden merkitystä (Eskola 1998, 60). Aaltolan & Vallin (2007, 71) mukailevat myös Eskolan näkemystä, sanoessaan eläytymismenetelmällä saatujen tarinoiden kuvaavan mahdollisia tapahtumia eli mitä tulevaisuudessa saattaa tapahtua ja mitä eri asiat saattavat merkitä. Tarinat eivät ole välttämättä tarinoita tulevaisuudesta.

Eskola (1997, 55) itse toteaa, että eläytymismenetelmän ongelmaksi kohoaa objektiivisuus. Kehitystarinoiden laatimisessa voi ongelmaksi muodostua tutkijan oma näkökulma. Hän saattaa tiedostamattaan kohdistaa tiettyjä asioita tarinoissa ja pyrkiä manipuloimaan vastaajia haluamaansa suuntaan. Eläytymismenetelmä sallii tutkijan oman näkemyksen tutkimuksessa. Se lisää tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkijat kirjoittivat tarinat Eskolan (1998,70) mallin mukaisesti. Kehystarinan ulkoasu oli yksinkertainen. Paperin ylälaitaan oli kirjoitettu suppea johdanto tutkijoiden aihepiiristä ja tutkimuksen tarkoituksesta. Vastaajille annettiin kehystarinan kirjoittamiseen kirjallinen ohjeistus, sekä kerättiin heidän taustatiedoistaan sukupuoli ja ikä. Ennen vapaamuotoisen narratiivin kirjoittamista, vastaajille kuvattiin muutaman rivin mittainen kehystarina. Vastaajat kirjoittavat narratiivinsa kehystarinan perään, tarvittaessa paperin molemmille puolille.

Aineiston hankinnan satunnaisuus on eettinen kysymys. Tutkijan tulkittavaksi jää se, keitä tutkimukseen on valikoitunut, sekä se, mitä tuo satunnainen joukko kertoo tutkittavasta ilmiöstä. Narratiivinen tutkimusote ei valikoi ihmisryhmiä. Se ei siis sulje joitain ulos ja ota toisia mukaan. Tarinan kertominen mielletään jokaisen ihmisen tavaksi jäsentää elämäänsä, ylläpitää jatkuvuutta, luoda omaa identiteettiään ja omaa paikkaa sosiaalisten suhteiden saralla. Kaikki ihmiset eivät kuitenkaan kykene vuorovaikutukseen, kertomuksensa puhumiseen tai sen kirjoittamiseen. Kommunikaation vaikeutuminen ei ole este, mutta tuo rajoituksia aineistonkeruuseen. (Kaasila, Rajala & Nurmi 2008, 121 - 122.)

Kehystarinan kirjoittamisen lisäksi tutkijan on mietittävä kohderyhmä eli kenen näkemyksiä tutkimukseen tarvitaan. Aineiston keruussa on ajalla ja paikalla on merkityksensä. Tärkeää on myös miettiä miten aineiston kerääminen suoritetaan, jotta tutkimuksen objektiivisuus pystytään säilyttämään.

3.2 Aineiston kerääminen

Objektiivisuuden säilyvyyttä tutkijat pitivät tärkeänä jo suunnitteluvaiheessa. Tästä syystä tutkijat tekivät jo varhaisessa vaiheessa työjaon, jolla pystyttiin takaamaan ko. seikan säilyminen läpi koko tutkimuksen. Haastavaa, mutta mielenkiintoista passiivisesta eläytymismenetelmää varten laadittiin kolme eri kehystarinaa (liite 1, 2 & 3), jotka oli muunneltu aikaisempien tutkimusten ja ennakoitujen muutostekijöiden pohjalta.

Aineisto kerättiin helmi-maaliskuussa 2010. Kohderyhmiksi valikoitiin kolme tapahtumaa, joiden yhteydessä pystyttiin keräämään tutkimusaineistoa. Tutkimuskohteeksi valittiin mukavuusotannon periaatteen mukaisesti helposti saavutettavat kohderyhmät. Mukavuusotanta on vähän resursseja vaativa ja kohdentamaan käytännölliseen toimintatapaan, jonka avulla pystytään helposti saavuttamaan kohdehenkilöt. Tutkija Winogradow osallistui aineistonkeruutapahtumiin työn tai vapaa-ajan kautta. Kohderyhmiksi valittiin henkilöitä, joita tutkijat eivät tunteneet hyvin tai vastaajiin ei ollut aikaisempia sidoksia.

Tutkija Winogradow toteutti ensimmäisen aineistokeräämisen helmikuun alussa 2010 pääkaupunkiseudun nuorisotyöttömien tiedotustapahtumassa. Kolmipäiväisen tapahtuman aikana järjestäjät Helsingin kaupungin työvoimatoimisto, konsulttiyritys CareerMill ja Haaga-Perho kertoivat 17-30-vuotiaille ura- ja kouluttautumsvaihtoehdoista. Tutkimuksen toteuttamista varten oli pyydetty lupa koulutustapahtuman järjestäjiltä. Ensimmäisessä aineistokeruutapahtumassa oli noin 35 henkilöä.

Tavoitteena ei ollut kerätä tulevaisuutta koskevaa totuutta vaan vastaajien mielikuvia, miten nykyhetki tulisi heidän mielestään muuttumaan. Puolen tunnin aikana paikalla olleita

pyydettiin vastaamaan tutkimukseen ja miettimään tulevaisuuden näkymiä oman näkökulman pohjalta. Tutkimukseen osallistui myös tilassa olleet tapahtuman järjestäjät. Kolmea kehystarinaa (liite 1, 2 & 3) jaettiin ryhmälle sattumanvaraisesti. Aaltola & Valli (2007, 74.) toteavat, että kehystarinat on syytä sekoittaa, jolloin on sattumanvaraista, minkä tarinan kukin vastaaja saa. Vastaajat saivat itse päättää vastaavatko kyselyyn vai eivät. Eläytymismenetelmää pidetään suhteellisen edullisena ja joutuisana tapana kerätä aineistoa. Eläytymismenetelmän hyvä puoli on myös se, että siihen voidaan palata myöhemmin uudelleen ja täydentää aineistoa. (Eskola 1998, 75.)

Toinen keräys toteutettiin helmikuun puolessa välissä Keski-Espoossa, Esbo Bollklub ry toimitiloissa. Tilaisuus oli espooisten lasten jalkapallotoiminnan vanhempainilta. Winogradow oli mukana tapahtumassa ja ennen virallista osuutta tutkija toteutti kyselyn paikalla oleville vanhemmille. Paikalla oli 12 vanhempaa ennen kokouksen aloittamista. Vastaajille annettiin mahdollisuus kirjoittaa tarina ja palauttaa tuotos tilassa olevaan kirjekuoreen. Eskolan (1998, 75) mukaan kerättyä aineistoa voidaan täydentää, jos teoreettista peruskuviota halutaan vahvistaa. Tästä johtuen tutkija Winogradow toteutti vielä kolmannen aineiston keruun.

Kolmas aineiston keruu toteutettiin Esbo Bollklub ry:n toimitiloissa maaliskuun alussa. Kohderyhmä koostui kuntoilevista naista, jotka olivat kiinnostuneet jalkapallon pelaamisesta. Ennen vuosisuunnitelmakokouksen aloittamista Winogradow pyysi läsnä olevia vastaamaan kehystarinoihin. Paikalla on reilu 20 naista, mutta kaikki eivät vastanneet. Kuten aikaisemmissa aineiston keruutapahtumissa, kaikki vastaajat palauttivat kehystarinat kirjekuoreen. Näin voitiin taata henkilöiden anonyymisyys.

Vastaajien käsikirjoittamat kehystarinoiden vastaukset Winogradow kirjoitti sähköiseen muotoon. Vastaukset jaettiin kolmeen ryhmään kehystarinoiden mukaisesti. Kirjoittajien tarinat kirjoitettiin eri väreillä, jotta jatkotyöstäminen olisi helpompaa. Winogradow lähetti vastaukset jokaisen aineiston keruutapahtuman jälkeen tutkimuksen toiselle kirjoittajalle Karjalaiselle. Toimintaprosessin tarkoituksena oli saada kerättyä kattavasti tutkimusaineistoa.

Tutkimusaineistoa ei kannata loputtomasti kerätä. Tutkimusaineistoa katsotaan olevan riittävästi, kun vastaukset eivät tuota tutkimusongelman kannalta oleellista uutta tietoa. Tällöin puhutaan myös aineiston kylläntymisestä eli saturaatiosta. (Metsämuuronen 2006, 101.) Eskolan (1998, 74) mukaan, saturaation ajatus perustuu siihen, että määrätty määrä aineistoa riittää tuomaan esiin sen teoreettisen peruskuvion, mikä tutkittavasta ilmiöstä on mahdollisuus saada. Lisäaineiston kerääminen ei näytä tuottavan kohteesta uutta informaatiota ja aineiston tietty peruslogiikka alkaa toistua. Eskola & Suoranta (1998, 63) korostavat, että tutkija ei voi etukäteen asettaa kylläntymispistettä vaan sitä on

tarkkailtava tutkimuksen edessä. Tämän vuoksi tutkijat tekivät työjaon tutkimusaineiston keräämisessä. Sen perusteella pystyttiin paremmin tarkastelemaan aineiston riittävyttä.

3.3 Aineiston analysointi

Tutkimuksessa käytettiin aineistolähtöisiä analysointitapoja, joiden avulla voitiin luoda narratiivisia näkemyksiä. Analysointivaiheessa on tarkoitus selkeyttää aineistoa ja luoda uutta tietoa tutkittavasta kohteesta. Tiedon kasvattamista pyritään luomaan hajanaisen aineiston selkeyttämiseen ja mielekkääseen luettavuuteen tiivistämisen avulla. (Eskola & Suoranta 1998, 138.) Holman (2004, 27) mukaan menetelmän joustavuus ja avoimuus saattaa tuottaa tutkijalle hieman ahdistavan olotilan, koska lopullisen analyysin valintaa ei voi valita ennakkoon, vaan se tulee valita aineiston tutustumisvaiheessa.

Tutkimuksen analysointivaiheet toteutettiin usealla menetelmällä. Ensiksi tutkija Winogradow kirjoitti puhtaaksi vastaajien käsikirjoitetut kehystarinoiden vastaukset eli litteroi. Litterointi suoritettiin siten, että jokainen sana ja lause olivat täsmälleen samanlaisia, kuin miten kehystarinaaan vastannut henkilö oli sen kirjoittanut. Litteroinnin ansioita aineistoa oli helppoa hallita ja analysoida. Litteroinnin jälkeen tutkija Karjalainen tutustui huolellisesti moneen kertaan litteroituun aineistoon. Tällä Karjalainen pyrki siihen, että aineisto tulisi mahdollisimman tutuksi. Luettuaan useaan kertaan läpi vastaajien litteroidut tarinat, Karjalainen etsi niistä yhteneviä sekä erilaisia näkemyksiä.

Eskolan & Suorannan (1997, 81) mukaan analysointivaiheessa tulee etsiä kehystarinoista samankaltaisuuksia, erilaisuuksia ja poikkeavuuksia. Narratiivisen tutkimuksen analysointi voidaan luoda yhtenäiseksi kokonaisuudeksi taulukoinnin, tyyppittelyn tai temoittelun avulla. Saavutetuille tuloksille annetaan jokin merkitys, jonka pohjalta voidaan rakentaa näkemyksiä ja ymmärryksiä aihealueeseen. (Eskola, 1998, 139; Shank 2002, 128.) Tämän tutkimuksen kehystarinoiden tuotoksina syntyneitä tarinoita vertailtiin keskenään ja yhdistettiin samojen asiasisältöjen pohjalta. Tämän helpotti näkemysten ryhmiin taulukoimista. Ryhmät muodostuivat eri varioitujen kehystarinoiden pohjalta. Kolme pääryhmää olivat maailmantalouden tasapaino, maailmantalouden kukoistus ja maailmantalouden taantuma.

Tutkija Winogradow taulukoi (taulukko 1.) vastaajat iän ja sukupuolen mukaan. Sen pohjalta pystyttiin tyyppittelemään vastaajien jakauma sukupuolen, keski-ikä ja kehystarinoiden pohjalta. Tyyppittelyllä tutkija Winogradow pyrki luonnehtimaan aineistoa kokonaisuutena ja pyrki mahdollisimman tiivistettyyn informaatioon. Taulukoinnin katsottiin olevan tähän oivallinen havainnollistamisväline. Eskolakin (1997, 91) listaa taulukoinnin yhdeksi mahdolliseksi aineiston analysointimenetelmäksi, jonka tavoitteena on olennaisesti vaikuttavien tekijöiden luokittelu. Luokittelu mahdollistaa tutkimuksen tekijöitä luomaan päätelmiä aineiston kirjoittajista. Päätelmät pohjautuvat yleisiin ilmiöihin. Tilastollinen

analysointi ei ole kaikkien olennaisin tulosten tulkintatapa, mutta se auttaa aineistoon tutustumisissa. (Eskola 1998, 133 - 134.) Luvussa 5.1, Kehystarinoiden vastaajien kuvaus, esitellään tähän tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden taustatiedot.

Tutkija Karjalainen taulukoi vastaajat kolmeen eri kenttään, jotka perustuivat kehystarinoiden kolmeen teemaan: maailmantalouden tasapaino, maailmantalouden kukoistus ja maailmantalouden taantuma. Taulukointi (taulukko 2) auttoi tutkija Karjalaista löytämään vastausten samankaltaisuudet ja erilaisuudet sekä toteamaan aineiston riittävyyden kussakin tarinassa. Taulukoinnin jälkeen vastauksista pystyttiin erottelemaan pääsuuntauokset, jotka tiivistettiin yhtenäisiksi tarinoiksi.

Taulukointien jälkeen tutkijat siirtyivät analysoinnissa tematisointivaiheeseen, jonka on todettu olevan eläytymismenetelmän vaativin analysointitaso. Analysoinnissa pyritään pääsemään tematiselle tasolle (Kaasila, ym. 2008, 122). Taulukoinnit, joissa oli hahmoteltu tarinoiden keskeiset sisällöt, auttoivat tutkijoita löytämään tematisen tason. Tutkijat perehtyivät yhdessä taulukointeihin, yhdistäen kehystarinoissa esiin tulleita vastauksia ja omaa aikaisempaa tietämyksestään aihepiiristä. Näin analyysistä tuli myös reflektivoavaa. Reflektoinnin avulla tutkijat muodostivat yhtenäisen näkemyksen tarinoiden eroavaisuuksista ja yhtenäisyyksistä.

Tutkijat pystyivät tematisoinnin avulla luomaan tarinoita teemojen kautta ja löytämään vaikuttavia suuntauksia tulevaisuuden suomalaisten ruokatottumuksissa. Tutkijat hyödynsivät Eskolan (1997, 91) kertomaa tapaa tutkimuskysymysten ongelman ratkaisussa. Sen pohjalta voitiin luoda mielikuvia variaatioiden pohjalta. Analysointimenetelmä nostaa esiin tutkimuskysymyksen pohjalta olennaiset vastaukset. (Eskola 1998, 136.)

Tutkijat päätyivät luomaan oman narratiivisen tarinan tulevaisuuden suomalaisten ruokapöydästä vuonna 2030. Tarina perustui aikaisempien tutkimusten tuloksiin sillä tutkimuksen tuottamiin suuntauksiin ja tutkijoiden omiin mielikuviin. Tässä yhteydessä käytettiin Eskolan (1998, 140) kuvailemaa omaa analysointityökalua. Narratiivisessa lähestymistavassa taustalla on tarina, jonka juonteenkäänteiden eroavaisuuksien avulla voidaan päätyä lopputuloksiin. Teoriaa on mahdollista käyttää luovasti ja mielikuvitus asettaa analysointitavalle rajat. Tutkijan tulee olla omaa työkalumenetelmää käyttäessään johdonmukainen ja kertoa lukijalle, miten hän on sitä käyttänyt ja miksi. (Eskola 1998, 137; kts myös Eskola 1997, 3.)

Tutkijat rakensivat oman ainutlaatuisen tarinan aihepiirin mielekkyyden pohjalta. Narratiivista tarinaa pystyttiin elävöittämään ja kuvaamaan tutkimustulosten pohjalta.

Tutkimuksen analysointivaiheen aikana tutkijoille heräsi mielenkiinto luoda kuvaus mahdollisista muutoksista suomalaisten ekologisten ruokatottumusten muuttumisesta. Onnistuneen narratiivisen kuvauksen taustalla on kehystarinoiden onnistuneet variaatiot, joiden pohjalta syntyi oman analysointitavan punainen lanka ja käännekohdat.

Keskeinen osa tällaista tieteellistä tutkimusta on sen luotettavuuden arviointi. Tällaisen selvästi laadullisen tutkimuksen oleellisena osana pidetään tutkimuksen validiteettia. Jos tutkimusta ei voida pitää perusteltuna ja luotettava ei sillä juurikaan ole mitään arvoa.

3.4 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimusaihetta suunniteltaessa, päädyttiin kohdentamaan tutkimus suomalaisten ekologisiin ruokatottumuksiin tulevaisuudessa. Tutkimuksen luotettavuutta pidettiin yllä koko tutkimusprosessin ajan. Tämä ilmeni muun muassa siten, ettei kohderyhmää haluttu liikaa ohjeistaa erityiseen näkökulmaan. Tutkijat halusivat antaa vastaajille vapauden vastausten antamiseen. Tämän vuoksi passiivisen eläytymismenetelmän käyttö tässä tutkimuksessa on perusteltua.

Eläytymismenetelmän keskiössä on tiedonhankinnassa käytetyn kehystarinoiden kirjoittaminen. Eläytymismenetelmässä käytetyt kehystarinat saattavat vaikuttaa yksinkertaisilta, mutta niiden suunnittelu ja muunnelmien laatiminen on varsin haastavaa. Koska vastaajien ajatuksia ei voi tietää, ei pidetä kovin hyvänä seikkana sitä, että tarjottaisiin vastaajille kovin monia valmiita asetelmia. Tutkimuksen tekijät hyödynsivät Eskolan (2001, 68) menetelmää kehystarinoiden kirjoittamisessa. Kehystarinat olivat ytimekkäitä ja lyhyitä, mutta ne pitivät sisällään tutkimusongelman kannalta kaiken oleellisen.

Tutkimusmenetelmä pakotti tutkijat aktiiviseen teoreettiseen työhön, koska se ei tarjonnut automaattisesti ratkaisuja tai valmiita kaavoja. Menetelmä oli haastava, mutta uudenlaista näkökulmaa luova sekä opettavainen tutkimusprosessi molemmille. Tutkijoiden tarkoituksena ei ollut todentaa vain heidän ennalta epäilemää teoriaa, vaan löytää aivan uusia näkökulmia. Tämän tutkimuksen tekijät refleктоivat Eskolaa asiantuntijana eläytymismenetelmää toteuttaessaan. Eskolan (2001, 31) mukaan jokaisessa tutkimuksessa pitää pyrkiä tulosten ja todellisuuden mahdollisimman hyvään vastaavuuteen. Luotettavuus on tieteellisen tutkimuksen keskeisin asia. Tämän vuoksi on syytä pohtia, mitkä seikat, tutkimuksen eri vaiheissa, vaikuttavat tutkimuksen luotettavuuteen. Luotettavuustarkkailua sovellettiin koko tutkimusprosessin ajan.

Tutkimusprosessin aikana tutkijat kiinnittivät huomiota erilaisiin seikkoihin, jotka olisivat saattaneet heikentää tutkimuksen luotettavuutta. Näitä seikkoja olivat muun muassa

kehystarinoiden kirjoittamiseen osallistuvien henkilöiden valikoimattomuus, aineiston keruumenetelmä, aineiston tulosten analysointimenetelmien valinnat ja päätelmien tekeminen. Eskolan (2001, 31) mukaan aineiston keruuvaiheessa tulee tiedostaa ja hallita tilanne ja sen vaihtelut. Tutkijan tulee ymmärtää, että hän toimii välineenä aineistonkeruussa. Myös tutkijan omat näkemykset ja tulkinta aihepiiristä tulevat kehittymään tutkimusprosessin aikana.

Tutkijoiden tutustuttaessa Eskolan teoksiin, he tiedostivat, että eläytymismenetelmässä objektiivisuus voi tuottaa ongelmia. Tutkijan oma näkökulma tutkittavaa aiheeseen voi vaikuttaa tutkimuksen tulokseen. Tutkija voi tiedostamattaan suunnata vastaajien mielikuvia ja ajatuksia tutkijan haluamaan suuntaan. Eläytymismenetelmä mahdollistaa tutkijan oman ajatusmaailman huomioimisen tutkimuksessa, mutta tutkimuksen objektiivisuuden kannalta vastaajien omia tulevaisuuden näkemyksiä tulee korostaa tutkimuksessa. Tutkimuksen luotettavuuden vuoksi runsas aineisto antaa tutkimukselle vahvemman uskottavuuden. (Eskola 1997, 55.)

Luotettavuuden keskeisenä osa-alueena voidaan pitää tutkimuksesta syntyvää raporttia. Raportointi on myös laadullisen tutkimuksen kulmakivi. Tässä tutkimuksessa raportoinnista vastasivat tutkijat, joten tutkijat itse tekivät aineiston pohjalta tulkintoja. Eskolan (2001, 32) mukaan joku toinen tutkija olisi kenties saanut samaa aineistoa analysoidessaan aivan toisenlaisen luokitusperustan ja painottanut muita aineistoissa löytyviä seikkoja enemmän. Eskola (2001, 32) jatkaa, että on siis pitkälti tutkijasta kiinni millaiseksi tutkimus ja lopputulos muodostuvat.

Lopputuotoksena syntynyt tutkimusraportti on yksi tämän tutkimuksen luotettavuuden rakennepalanen. Tutkimusaineiston keruun ja analysoinnin tutkijat suorittivat itse. Oma mielipidettä tutkittavan asian tärkeydestä tutkijat pitivät olennaisena. Kaikkia edellä mainittuja voidaan pitää luotettavuuden rakennepalasina, joista kokonaisuudessaan rakentuu tämän tutkimuksen luotettavuus. Tutkijoiden oma näkökulma nousee tutkimuksesta esille tutkijoiden tavasta kirjoittaa, kertoa tutkimuksesta ja sen tuottamista tuloksista.

4 Tutkimustulokset suomalaisten ruokatottumuksista tulevaisuudessa

Eläytymismenetelmällä hankitun aineiston ja sen analysoinnin avulla, tutkijoille muotoutui käsitys suomalaisen kuluttajan maailmantalouden näkymien vaikutuksesta tulevaisuuden ruuan hintaan, ruokailutapoihin ja ekologisuuuteen.

Tämän tutkimuksen lukijalle on tärkeää avata tarkemmin kehystarinoihin vastaajat. Seuraavissa alaluvuissa käydään yksityiskohtaisemmin läpi vastaajien kohderyhmän. Myös

kehyskertomusten tyypittelyn käydään tarkemmin läpi. Aluvussa kehyskertomusten tuottamien tarinoiden kuvailu ja vertailu, paneudutaan entistä tarkemmin kehyskertomuksien tarinoihin ja niistä kumpuaviin tulevaisuuden näkyymiin.

4.1 Kehystarinoiden vastaajien kuvaus

Kehystarinalomakkeissa kysyttiin kirjoittajien taustatiedoista vain sukupuoli ja ikä. Taulukoinnista on havaittavissa, taulukko 1, että miesten vastausmäärä on kolmasosa kokonaismäärästä. Naisten luovuus narratiiviseen kirjoittamiseen on tutkimuksen tulosten mukaan luontevampaa kuin miehille. Kysely tehtiin ryhmille, jossa oli niin mies- kuin naisosallistujia, mutta anonymivastausmahdollisuus jätti miesvastaajien lomakkeet useammin tyhjäksi kuin naisvastaajien. Kehystarinoiden keski-ikäksi tuli tarinoille nuorien aikuisen ikä, jotka ovat kahdenkymmenen vuoden päästä keski-ian elämän vaiheessa.

Kehyskertomus	Mies	keski-ikä	Nainen	keski-ikä	Yhteensä	keski-ikä
Tarina 1	3	31	5	29	8	30
Tarina 2	1	20	6	28,5	7	24,25
Tarina 3	4	25	6	28,8	10	24,9
Yhteensä	8	25,3	17	28,7	25	27

Taulukko 1: Vastaajien jakautuminen sukupuolen, keski-ian ja kehystarinan mukaan

Naisvastaajista nuorin oli 17-vuotias ja vanhin 54-vuotias. Miesvastaajien ikä oli kapeammalla sektorilla, nuorin oli 20-vuotias ja vanhin 41-vuotias. Kaikkien vastaajien keski-ikä oli 27 vuotta. 72 prosenttia vastaajista oli alle 30-vuotiaita. Tarinoiden kirjoittajajoukot ovat valikoituneita ryhmiä. Osa vastaajista on liikunnallisia aikuisia, joiden ammatillinen työtausta on eri aloilta, mutta jalkapallo yhdisti heitä. Toinen ryhmä koostui nuorista aikuisista, jotka ovat etsivät itselleen sopivaa koulutusta ja ammattia.

4.2 Tutkimuksen tulokset

Saadut kirjoitukset taulukointiin ja ryhmiteltiin kolmeen eri kenttään (taulukko 2). Taulukkoon kirjoitettiin kehystarinoiden yhdistäviä tekijöitä ja pääpiirteitä. Taulukoinnin tarkoituksena on tiivistää aineisto tarinoiden muotoon, josta voi tehdä päätelmiä eri kehystarinoiden eroavaisuuksista. Kolmikenttään erotellut tekijät ovat selittäviä asioita, jotka nousivat esiin tarinoiden sisällystä. Joku asiaa voi esiintyä vain yhdessä tarinassa tai ne nousevat esiin useammassa tarinoissa.

Kolmikentästä käy ilmi, että eri tarinoiden painopiste vaikutti vastaajien ajatusmaailmaan ja tarinoiden asiatekijöihin. Sukupuolinen ero vastauksissa ei ole suuri. Pääpiirteet ovat samansuuntaiset riippuen muutostekijästä. Kehystarinoiden taustasta riippumatta tärkeimmiksi näkökannoiksi nousivat ruuan terveellisyys, sen hinta sekä lähiruuan vertailu ulkomailta tuotuun ruokaan. Teknologian kehittyminen korreloitui ruuan tuotantoon ja sen terveellisyteen. Yhteiskunnalliset ja globaalit muutokset näkyivät myös vastauksissa. Hypermarkettien merkitys tulisi muuttumaan tulevaisuudessa enemmän lähi- ja paikallistuottajien myyntipaikoiksi. Ihmiset arvostaisivat tulevaisuudessa enemmän tori- ja lähikauppojen ruokatuotteita kuin epäterveellistä manipuloitua ruokaa. Suuntaus näkyi kehystarinoiden eri aihealueissa. Itse kasvatettujen ruokien ja kerättyjen ruokien merkitys oli myös näkyvissä.

Maailmantalouden tasapaino	Maailmantalouden kukoistus	Maailmantalouden taantuma
<p><i>Naiskirjoittajat;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> *Uusia muunnelmia tutuista ruuista ja juomista *Ruuan jakelu keskitetysti *Lihan väheneminen *Lähikauppojen määrä kasvaa, haetaan myös sosiaalisia kontakteja *Arvostetaan tuoreita ja lähellä tuotettuja tuotteita. *Ruuan manipulointi *Kouluissa aineena ekologisuu *Sään muutoksien vaikutuksen suomalaisen ruokailutottumuksiin *Muuttoliike vaikuttanut suomalaisiin ruokatottumuksiin *Energian uudenlainen tuottaminen *Arvostetaan jälleen luonnon marjoja, sienä yms. *Ei ekologista ruokaa salakuljetetaan ja myydään kalliilla. <p><i>Mieskirjoittajat;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> *Ei enää ”normaalialia ruokaa” *Uusi nanoteknologiaan perustuva, halpa jauhe, josta ruoka tehdään *Asiakaspalvelu ja oheispalvelut lisääntyvät *Luxus ravintolat lisääntyvät *Syödään paljon muun maalaista ruokaa *Raaka-aineiden puhtaus ja kotimaisuus arvossaan *Torit ja lähikaupat lisääntyvät *Ei valmiiksi pakattuja tuotteita *Kierrätettävä ja biohajoavat materiaalit, joita Suomi pääsääntöisesti tuottaa. *Hyötyliikunta lisääntyy *Hypermarketteja suljetaan *Luomuruoka 	<p><i>Naiskirjoittajat;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> *Luomuruoka *Lähiruoka *Ekologisuus *Kulutuksen vähentyminen *Kierrätyksen helppous *Ravintoloiden ja kahviloiden käyttöasteen nousu *Teknologian lisääntyminen *Päästöjen vähentyminen *Lähiruuan ja muualta tuodun ruuan hinta ero <p><i>Mieskirjoittaja;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> *Kokonaisvaltainen terveellisyys 	<p><i>Naiskirjoittajat;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> *Kierrätys kallista, sitä ei ole *Ei välitetä terveellisyydestä *Ostetaan enemmän tuontiruokaa *Pääasia ruuan halpa hinta *Välinpitämättämyys *Arvostus siihen mitä on *Ruuanhinta huippulukemissa *Roskaruuan syönti lisääntyy *Vapaaehtoistyö ja yhteistoiminta *Omillaan toimeentuleminen *Käytetään luonnonantimia *Hypermarketit nykyisessä muodossa historiaa. <p><i>Mieskirjoittajat;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> *Ostetaan vain kaikista välttämättömin *Liha ja hedelmät luksusta *Viljatuotteiden kulutuksen kasvu *Kasviruuat suosiossa *Tuhlaus kasvanut *Hinnat nousseet *Lihan hinta nousut →vanhoja tuttuja ruokia muunnellaan jättämällä liha pois ja laittamalla tilalle esim. kalaa. *Pääasia ruuan halpa hinta *Perinteitä kuitenkin kunnioitetaan (esim. joulu) *Tuonti ruoka lisääntynyt *Ruuan säännöstely *Epäterveellistä, manipuloitua ja ravintoarvoltaan vähäistä ruokaa. *Ei varaa panostaa ekologisuuteen

Taulukko 2: Kehyskertomusten yhtenäisimmät ja tärkeimmät piirteet

Tyypittelyanalysoinnin avulla on havaittavissa, että vastaajat haluavat korostaa kestävän kehityksen arvoja. Vastaajien mielestä tulevaisuudessa lähikauppojen valikoimassa kannatetaan lähialueella kasvatettuja tuotteita, mutta epäillään, että ilmaston muutokset voivat vaikuttaa tuotevalikoimaan ja sen laatuun. Liharuokien hinnan luullaan nousevat kustannusten takia ja sen vuoksi kuluttajat vähentävät raakalihan ostoa. Epäterveellisen ruuan kasvun määrää pelätään kasvavan, koska talouden epävarma tilanne pakottaa miettimään halvempien ruokatuotannon lisäämistä.

Tyypittelyn kautta on havaittavissa, että vastaajien mielikuvat tulevaisuuden ruokatottumuksista suuntautuvat rahatalouden mukaisesti. Jos maailmantalous kukoistaa, niin rahaa käytetään helpommin laadukkaampiin ja terveellisimpiin raaka-aineisiin, mutta oma henkilökohtainen panostus raaka-aineiden hankintaan on pieni. Jos maailmantalous on tasapainossa tai taantuma syvenee, niin ihmisten oma mielenkiinto vihannesten kasvattamiseen ja marjojen keräämiseen kasvaa. Syvän taantuman nähtiin myös masentava ja ihmisten käyttäytyvän epäekologisesti sekä kestävänä kehityksen arvoa vähätellen.

Seuraavassa luvussa kehystarinoiden analysointitapana on temaatisointi. Tarinoiden kolme variaatiota analysoidaan erikseen. Temaatisoinnissa tuodaan esiin osioita kehystarinoista, joita verrataan keskenään ja luodaan kuvauksia samansuuntaisista näkemyksistä. Tarinoiden mystisyys ja mielikuviutus tulevat kehystarinoiden vastaajien tarinoissa hyvin esiin.

4.3 Tutkimuksen tulosten tuottamien tarinoiden kuvailu ja vertailu

Ensimmäisessä kehystarinassa oli pääteemana maailmantalouden tasapaino (liite 1).

Tarinoita, joissa Suomen talous on tasapainossa, oli yhteensä kahdeksan kappaletta, joista viisi oli naisen kirjoittamaan ja kolme miehen kirjoittamaan. Aihealue korosti, että vuonna 2030 suomalaisiin ruokatottumuksiin ovat vaikuttaneet maailmantalouden muutokset, jos niitä verrataan nykypäivän ruokatottumuksiin.

Kuluttajat arvostavat lähikauppoja

Tutkimustuloksissa nousi esiin, että tulevaisuudessa tämän päivän supermarketteja ei enää ole, vaan lähikaupat ovat jälleen tulleet takaisin. Suomalaiset kuluttajat kaipaavat sosiaalisia kontakteja, esimerkiksi lähikaupassa naapurin kanssa jutustelua. Menneisyydestä tutut ruuat ja juomat eivät katoa, vaan niistä tulee uudenlaisia muunnoksia. Lihan kulutus on tosin vähentynyt ja ruoka jaetaan keskitetysti. Suomalaiset kuluttajat haluaisivat palata takaisin yhteisölliseen toimintaympäristöön, jossa he tuntisivat olonsa turvalliseksi ja läheiseksi. Kauppakäynti nähtiin sosiaalisena tapahtumana, joka kuului elämän kohokohtiin.

Sitä ei nähty välttämättömänä pahana vaan kohtaamispaikkana, jossa tapasi tuttuja kasvoja ja pääsi keskustelemaan omista kuulumisistaan. Lähikaupan arvostusta kuvaa 23-vuotiaan naisen ilmaisu.

” ... kävin tänään ostoksilla ja olin erittäin hyvilläni, sillä oman kulmani lähikaupasta sai juuri tuoreita vihanneksia ja hedelmiä. Olin myös hyvilläni, että kauppa oli aivan täynnä naapureita ja lähiön ihmisiä. Törmäsin siellä myös hyvään ystävääni ja keskustelimme siitä miten asiat olivat muuttuneet; Suuret kauppakeskukset olivat menettäneet merkityksensä useille, haluttiin osallistua ainakin suuren perheen kesken ruokapiireihin, josta sai tuoreet ja lähellä kasvatetut ruuat... ” (nainen 23 vuotta)

Kauppakeskusten merkityksen väheneminen ei ollut vain naisten mielestä tulevaisuuden suuntaus vaan samansuuntaisesti ajatteli miesvastaajakin. Teknologia nähtiin mahdollisuutena lähikauppojen toiminnan kehittämisessä taloudellisen kehityksen muutoksissa. Teknologia edesauttaisi myös kuluttajien yksilöllisten tarpeiden tyydyttämisen. Asiakkaille annettaisiin mahdollisuus hyödyntää teknologiaan omien ostojen päätöksen tueksi. 41-vuotiaan miehen kuvaus kauppakäynnistä vuonna 2030 antaa mielikuvan tulevaisuuden kuluttajan arvomaailmasta.

” ...kauppareissut hoidetaan joko pyörillä tai jalan. Kaupunkien laitamien hypermarketit sulkevat oviansa yhtä tiuhaan kuin niitä kaksi vuosikymmentä sitten avattiin. Lähikaupat ovat nostaneessa ja kuluttajat ovat valmiita maksamaan ekoloogisuudesta ja kotimaisuudesta, sillä kuluttajien talous ei ole ollut yhtä vahvalla tasolla vuosikausiin. Lähikauppoihin on tullut ostoksia helpottavat automaatit, jotka laskevat sinun puolesta tarvitsemasi raaka-ainemäärät. Sinun tarvitsee vain syöttää ruokailijoiden lukumäärä. Tuhlausta halutaan välttää...” (mies 41 vuotta)

Kuluttajat arvostavat lähiruuan terveellisyyttä ja puhtautta

Suomalaiset kuluttajat tiedostavat ruuan terveellisyyden ja puhtauden merkityksen. Heidän arvostuksensa kotimaisiin ja lähellä tuotettuihin tuotteisiin tulee kasvamaan. Toisaalta ruuan manipulointi on hyvin yleistä, johtuen ilmastonkin muutoksesta, joka mahdollisesti pakottaa suomalaiset viljelijät keksimään uusia tapoja viljelyn onnistumiseksi. Ruokatuotannossa tulee uudet innovaatiot jylläämään erilaisten uusien ravintopitoisten jauheiden muodossa. Mahdollisesti myös energian tuotetaan uudella tekniikalla. Suomalaiset ovat vuonna 2030 kunnostaan huolta pitäviä. Näin ollen kuntosaleilla rehkityt painojen nostot ja kuntopyörien polkemiset on otettu hyötykäyttöön, energian muodostuksen merkeissä. Kirjoitelmat ilmentävät aihetta seuraavasti:

"... tuotetaan enemmän ns. faire trade-tuotteita, joita tuodaan ulkomailta. Myös kotimaan maatalous kukoistaa ja suositaan enemmän luomutuotteita. Kauppaketjut ja yksittäiset kaupat myyvät suoraan tuottajilta heidän omia tuotteita (perunat, vihannekset, marjat) ja näistä jalostettuja tuotteita (menut, hillot, hyytelöt) Maatiloilta olisi oikeus myydä omia tuotteita suoraan ihmisille. 2030 einekset ja niiden käyttö on laskenut..." (nainen 29 vuotta)

... "karjankasvatusta ja maitotuotantoa ei enää Suomessa ole, vaan se on ilmastonmuutoksen myötä siirretty Etelä-Eurooppaan. Lihan kulutus on tosin vähentynyt väestönrakenteen muutoksen myötä niin paljon, että Amerikan tuontia ei enää tarvita. Myöskään hedelmiä ei enää tuoda ulkomailta vaan vitamiinien saanti on korvattu suomalaisilla marjoilla ja metsän tuotteilla. Joka toinen vuosi on Suomessa erittäin suotuista kesä, jolloin saadaan runsas sato metsistä. Se kerätään talteen kansavelvollisuuteen vedoten ja tietenkin palkkaa vastaan. Näistä metsän antimista kuivataan ja muokataan säilyviä vitamiiniannoksia kaikkien suomalaisten tarpeisiin." (nainen 54 vuotta)

Globalisaation muovaa ruokatottumuksia

Globalisaation myötä ruokaan liitetään arvoja, joilla on tärkeä merkitys ihmisille. Kouluissa halutaan korostaa ruuan ekologisuuden merkitystä. Se on otettu huomioon, niin koululaisten kouluruuassa kuin opetusaineissa. Ekologisuus on mukana koulu opetussuunnitelmassa erillisenä opintoaineena.

Suomeen on muuttanut paljon ulkomaalaisia työn ja turvapaikan haun vuoksi. Maahanmuuttajien omat kulttuurit ovat osaltaan vaikuttaneet suomalaisten ruokatottumuksiin. Globalisaation myötä perisuomalainen ruokakulttuuri on saanut uusia suuntauksia etnisistä maista. Arvostus Suomen luonnon tuottamiin antimisiin on lisääntynyt. Ravintoloilla menee hyvin ja erityisesti erikoisravintolat ovat suosiossa jo senkin takia, että ne tarjoavat asiakkaille paljon oheispalveluita, asiakaspalvelun lisäksi. Tarinoiden aihe näkyy seuraavien sitaattien muodossa.

" ... kouluissa panostettiin henkilökohtaisen ekologisuuden opettamiseen ja siihen miten tärkeää on tietää mitä suuhunsa laittaa..." (nainen 23 vuotta)

" ... paljon muutoksia on ollut, ei vaan ruoka, mutta teollisuus on muuttunut aika paljon ja ympäristö. Kaikki asiat olivat erilaisia 20 vuotta sitten. Esim. 20 vuotta sitten Suomessa oli yli 2000 kpl kebab-pizzeriaa. Nyt ei enää ole. Tällä hetkellä on paljon Luxery - ravintolaa. Kyllä pikku hiljaa mennään eteenpäin..." (mies 30 vuotta)

”... kahvin avulla kilpailu on turhaa, koska nanobotit pilkkovat kahvin täsmälleen asiakkaan toiveiden mukaisesti, mutta sen sijaan asiakaspalvelu on saanut täysin uuden merkityksen...”
(mies 22 vuotta)

Toisessa kehystarinassa vastaajien tuli kertoa maailmantalouden kukoistuksen aiheuttamista muutoksista suomalaisiin ruokatottumuksiin ja ekologisuuteen (liite 2). Tarinoita, joissa Suomen talous kukoistaa, oli yhteensä 7 kappaletta, joista 6 oli naisen kirjoittamaan ja 1 miehen kirjoittama. Aihealue korosti, että vuonna 2030 suomalaisiin ruokatottumuksiin on vaikuttanut maailmantalouden muutokset, jos niitä verrataan nykypäivän ruokatottumuksiin.

Ekologinen hyvinvointi kukoistaa

Tutkimusaineiston perusteella vastaajat pitivät maailmantalouden kukoistusta parhaana mahdollisena vaihtoehtona ekologisuuden ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin näkökulmasta. Suomalaiset kuluttajat haluavat panostaa omaan hyvinvointiin ja terveyteen. Erityiseen arvoon nousevat maailmantalouden kukoistuksessa lähi- ja luomuruoka. Kuluttajien mielestä niitä arvostetaan ja ostetaan. Kuluttajat osaavat yhdistää maukkaat ja puhtaat ruokaraaka-aineet oman terveelliseen hyvinvointiin. Suomalaiset kuluttajat ovat valmiita käyttämään omaa varallisuuttaan ekologisesti tuotettuihin ruokiin, jos heidän oma taloudellinen tila on hyvä. Siitä on kirjoitettu seuraavia otteita.

”.. koska ihmisillä on rahaa panostaa omaan ruokavalioonsa, terveellisen ja ekologisen ruuan kulutus on kasvanut. Ihmiset raaskivat ostaa luomu-merkittyjä tuotteita ja tämän seurakusena myös rupeavat katsoman enemmän mitä syövät...” (nainen 21 vuotta)

”.. suomalaisten vatsanpohjassa he kokevat ”ahaa elämyksen, jonka johdosta heiltä jää pois tupakka & alkoholi. He alkavat urheilemaan ja käymään töissä aivan erilaisella innolla ja palolla kuin koskaan ennen ja koko Suomi näkee elämän toisessa valossa. Muut maat ympärillä ja koko Eurooppa tulevat kateellisiksi suomalaisten hyvinvoinnista...” (mies 20 vuotta)

Kestävän kehitys kuuluu arkielämään

Tutkimuksessa nousi esiin, että kuluttajat korostivat kestävän kehityksen merkitystä ja sen toimivuutta. Kierrätyksen katsottiin toimivan hyvin, koska se on tehty helpoksi. Suomalaisen kuluttajien mielestä ihmiset miettivät omaa kulutuskäyttäytymistä enemmän, kun tavaroiden kierrätys on helppoa. Vastaajien mielestä ihmiset osaavat entistä paremmin käyttää hyväksi vanhoja tuotteita. Myös teknologian lisääntyminen on omalta osaltaan helpottanut kulutuksen

minimoinnista. Yhteiskunnan hyvinvointia edesauttaa päästöjen väheneminen, koska teknologia on kehittynyt ja valtiot välittävät ihmisten hyvinvoinnista.

Vastaajien mielestä kuluttajat tulevat käyttämään erityisesti kahviloiden ja ravintoloiden palveluita, koska niihin on varaa. Kuluttajat arvostavat lähiravintoloiden ruokatuotteiden makunautintoja ja tietoisuutta raaka-aineiden tuottajista. Lähiruuan merkitys tulee korostumaan asiakkaiden ostokäyttäytymisessä. Seuraavat otteet kuvaavat kuluttajien näkemyksiä tulevaisuuden kestävästä kehityksestä.

Talouden hyvinvoinnin takia yritykset ja valtiokin liputtavat ekologisten valintojen puolesta. Ekologisista valinnoista on tullut trendi ja niitä mainostetaan lehdistä ja televisiossa jatkuvasti. Yritykset pitävät ekologisia arvoja tärkeänä. Tämä on osaltaan vaikuttanut sekin, että yhdysvallat ja EU-maat ovat kiristäneet otettaan ja pakottaneet köyhät maat panostamaan vihreisiin arvoihin. Hypermarketit ovat historiaa.

”.. ihmiset kuluttavat vähemmän, ei kerry jätettä samalla tavalla. Kahvilat kukoistavat, niistä saa nykyään terveellistä, halpaa, kotimaista luomuruokaa, joka on vielä erittäin hyvää. Kilpailu ja tarjonta ovat siis kasvaneet kovasti. Kierrättäminenkin on paljon helpompaa nykyään. Lähes joka taloudessa on nykyään omat kierrätysjärjestelmät ja ihmiset malttavat nähdä ”vaivaa” sen eteen ja ylläpitoon. Kaikki on siis loistavasti sillä saralla...”
(nainen 23 vuotta)

”Kun ihmiset ovat viisastuneet ja ymmärtäneet olemme matkalla kohti suurta uudistusta. Ei enää rasvassa tiriseviä ranskalaisia vaan mukavan maukkaita porkkanoita, joka johtaa lopulta suureen kasvisuudistukseen läpi maamme...” (mies 20 vuotta)

”.. vuonna 2030 toivon mukaan on paljon luomuravintoloita ja luomuruoka olisi halvempaa. Ihmiset käyvät ravintoloissa ja kahviloissa, jotka on suosittu retrotyylisiksi. Kotona heillä on ruokaa ja he syövätkin sitä. Ekologinen ja lähellä tuotettu ruoka on tuolloin pop, joten kaikki suosivat sitä. Uusia ruokalajeja keksitään ja kouluruokalukin paranee huomasti, varsinkin peruskouluissa, samoin kasvisruuat...” (nainen 22 vuotta)

”Olen jo 60 -vuotias ja olen matkalla kauppaan. Mietin menenkö hypermarkettiin, joka sijaitsee kaupungin ulkopuolella vai niihin ihaniin pieniin kauppoihin, jossa myydään vähän kalliimmalla hinnalla lähialueella tuotettuja säilöntäaineettomia luomutuotteita. Toisaalta nyt nousukautena siihen on varaa ja halu on panostaa ravitsemukseen ja hyvinvointiin. Harmittaa naapurin puolesta, joka joutuu tinkimään ruokamenoista suuren asuntolainansa vuoksi ja hakee halpaa, esivalmistettua ruokaa, joka tulee Kaukoidästä. Valitettavasti elintaso ja tuotteet näkyvät ravitsemuksessamme, koska hinta puhtaalla lähiruualla ja

muualta tuodusta valmis- tai puolivalmistuotteilla on suuri. Niillä joilla on varaa, löytyy myös paljon erikoistuotteita, joiden valmistus on kasvanut huimasti, jos verrataan vuoteen 2010. Hinta on vain valitettavasti myös korkea...” (nainen 41 vuotta)

Kolmannessa kehyskertomuksessa maailmatalous oli taantumassa. Pyydettiin osallistujia vastaamaan kehyskertomukseen, jossa käsiteltiin maailmatalouden taantumien vaikutusta ekologisiin ruokatottumuksiin (liite 3). Tarinoita, joissa Suomen talous on taantumassa, saatiin kerättyä yhteensä 10 kappaletta, joista kuusi oli naisen kirjoittamaan ja neljä miehen kirjoittamaa. Aihealue korosti, että vuonna 2030 suomalaisiin ruokatottumuksiin.

Kuluttajien välinpitämättömyys kasvaa

Tutkimuksessa näkyi, että kuluttajien oma taloudellinen tilanne oli verrannollinen yleisiin arvoihin nähden. Varallisuuden puuttumisen myötä nähtiin, että suomalaiset kuluttajat eivät välitä omasta tai yhteiskunnan hyvinvoinnista. Vuonna 2030 taantumien kourissa päivä sana on välinpitämättömyys. Varsinkin nuoret aikuiset näkivät tulevaisuuden negatiivisena.

Vastaajien mielestä ruuan hinta tulee olemaan huippulukemissaan. Tästä johtuen suomalaiset eivät välitä ruuan terveellisyydestä tai ravintoarvosta. Roskaruuan syönti on lisääntynyt, koska se on edullista. Ainoa mikä valinnoissa merkitsee, on ruuan hinta. Suomalaiset ostavat vain sen minkä tarvitsevat. Tuontiruokaa pidetään halpana ja sitä myös ostetaan. Tämä taas vaikuttaa ekologisuuteen. Toisaalta taantuma on myös opettanut suomalaisia arvostamaan jo olemassa olevaa.

Ekologisuuden merkitys on katoamassa ja ihmisten välinpitämättömyys lisääntyy. Talouden taantumien myötä ihmiset eivät välitä omasta tai toisen hyvinvoinnista. Maailma on muuttunut epähygieeniseksi ja tulevaisuus ei näytä valoisalle. Välinpitämätön kuluttaminen ilmenee kirjoituksissa seuraavasti:

”... taantumien takia roskaruoka tulee varmasti suosituimmaksi sen halvemman hinnan takia ja sen vuoksi ihmiset helpommin ostavat epäterveellistä ruokaa. Vihannekset ja hedelmät ovat kalliita ja hintojen nousun takia niitä ostetaan vähemmän. Ihmiset ostavat ruokatuotteita, jotka on valmistettu massamäärin tehtaissa. Massatuotteet on valmistettu jalostamalla ja tekoaineksista, eikä niissä ole käytetty oikeita tuotteita lainkaan. Oikeat raaka-aineet: liha, maito, vihannekset ja marjat ovat kalliita erikoistuotteita, joita ostavat vaan varakkaat ihmiset...” (nainen 21 vuotta)

” ... Ihmiset ostavat vain välttämättömät ruokatarvikkeet kaupoista. Liha ja hedelmät ovat kalliita. Ihmiset ostavat niitä harvoin, vain juhlatilanteissa, kun on varaa. Säästäväisyys on tullut osaksi ihmisten arkea. Turha rahan käyttö ja tuhlaus on kasvanut...” (mies 21 vuotta)

”...taantumana tänä päivänä ei ole varaa ostaa bio-pusseja, joihin saisi laitettua maatuivia jätteitä. Eikä ole varaa viedä pattereita lähikauppaan, eikä kukaan muutenkaan kierrätä, koska ihmiset pitävät sitä turhana. Kaatopaikat ovat meidän takapihalle saakka. Kukaan ei ole millään tavalla ekologinen. Ihmiset ostavat halpoja raaka-aineita ja tuotteita kaupoista eivätkä välitä missä ne on tuotettu tai kuinka terveellisiä ne ovat. Suomesta on tullut välinpitämätön valtio, niin kuin koko maapallosta...” (nainen 17 v)

Omavarainen ruokatuotanto lisääntyy

Maailmantalouden heikkenemisen nähtiin myös kasvattavan yhteisöllisyyttä ja omavaraisen ruuan tuottamisen suosion lisääntymistä. Vastaajat näkivät, että taantumana myötä kuluttajat ymmärtäisivät enemmän luonnon raaka-aineiden merkityksen. Taantuma tulisi opettamaan, että omillaan pystytään tulemaan toimeen, kun kerätään omat marjat metsästä ja vihannekset kasvimaalta. Riistametsästyksen ja kalastuksen suosio tulisi myös kasvamaan.

Suomalaiset arvostavat omaa ruokakulttuuriaan ja esimerkiksi jouluun kuuluvat ehdottomasti samat herkut kuin nykypäivänäkin. Perinneruokia ja niiden valmistusta halutaan oppia. Yhteisöllisyyden ja perheen merkitys kasvaa, koska ihmiset ymmärtävät, että vastuunkanto omasta hyvinvoinnista on jokaisen asia. Keski-ikäiset naiset näkivät, että yhteisöllisyyden ja omavaraisuuden kasvaminen tulisivat korostumaan 2030, jos taloudellisen taantumana tulisi yhteiskuntaan. Omavaraisuuden lisääntyminen näkyy kirjoituksissa.

”... lähiruokaa, ruoka valmistetaan kotona, perhe ja ystävät ovat yhdessä. Matkustaminen on minimissään, samoin globaalisesti ajatellen ei käytetä kaukaa tuotettuja raaka-aineita. Myös kaupungeissa on asukkailla yhteiset kasvimaat. Luontomatkoilu lisääntyy, sitä kautta kalastus, marjat ja sienet + muut metsän antimet käytetään. Slow food on jokapäiväistä elämää, ihmiset ottavat huomioon jaksamisensa ja siihen vaikuttavat kaikki elämän alueet...” (nainen 54 vuotta)

” ...vuoden 2030 taantumana vuoksi työttömien määrä on kasvanut huippulukemiin. Valtio on tukenut suomalaisten työllistymistä ja kouluttamista vuosia jo suuresti, mutta talous ei ole noussut paremmaksi niin Suomessa kuin maailmalla. Suomessa on noussut kansalaisliike vapaaehtoistoiminnan pohjalta, joka tulee yhteiskunnan toimintoja eri toiminnoissa. Kansalaisliikkeiden tavoite on kasvattaa suomalaisten vastuuntuntoa ja osaamista selviytyä yhdessä taloudellisen taantumana vastaan. Vastassa on vain yksi vihollinen taloudellinen

lama. Yhteisöllisyys ja toista huolehtiminen on tullut takaisin Suomen yhteiskuntaan. Syrjäytyneisyys on vähentynyt ja valtion on hieman saanut säästöjä kansalaisliikkeiden toteuttaminen tempausten avulla. Nousukauden aikana lisääntynyt itsekkyyks on vähentynyt yhteiskunnassa. Ihmiset ovat alkaneet välittää naapureiden hyvinvoinnista eikä raha-ahneus, isot kodit ja kalliit laitteet ole enää tärkeimmät asiat suomalaisten elämässä. Suomalaiset haluavat panostaa omaa aikaa hyvinvointiin ja ruuan tuottamiseen. Yhteisten puutarhojen määrä on kasvanut ja kotiyrttitarhat koristavat ikkunoita...” (nainen 40v)

4.4 Suomalainen ruokapöytä 2030

Tämä kertomus on kirjoitettu aiheesta tehtyjen tutkimusten pohjalta, sekä tietysti tässä tutkimuksessa kuluttajanäkökulmasta saadun tiedon perusteella. Tarinan tarkoituksena on kuvailla lukijalle tulevaisuuden suomalaisten ruokatottumuksista.

Rikkaat länsimaat ovat tottuneet maailmantalouden pitkään jatkuneen kukoistuksen aikana siihen, että ruokaa on saatavilla yllin kyllin ja että raaka-aineita on saatavilla jokaisesta maailman kolkasta. Nyt kuitenkin eletään vuotta 2030. Moni asia on muuttunut. Myös ruuankulutuksen rakenteissa on tapahtunut huomattavia muutoksia.

Muutama vuosi takaperin maapallon väestö ylsi uuteen ennätykseen. Nykyisin sen on jo 8,3 miljardia. Kovin pitkään maapallo ei voi elättää tällaista määrää ihmisiä. Tämän päivän muotisanaksi on muodostunut liikakansoitus. Tämä tarkoittaa tilannetta, jossa eliöiden lukumäärä ylittää elinympäristön kantokyvyn. Suomessa se ei juurikaan vaikuta. Suomen väkiluku kasvoi aina vuoteen 2020, jonka jälkeen se alkoi laskea. Nykyisin Suomessa on laskettu olevan 5,3 miljoonaa. Väestön ikärakenteessa on tapahtunut muutos. Parhaiten tämä näkyy yli 65-vuotiaiden ikäryhmässä, joka on kasvanut huimat 130 prosenttia. Toisaalta luonto osaa myös itse karsia liikakansoitusta. Jo nyt näkyy merkkejä superpöpöstä, joka tulevat karsimaan väestöä, kuten rutto aikoinaan. Myös nälänhätä karsii liikaväestöä rankalla kädellä.

Vuonna 2030 ruuan hinta on jossakin maissa noussut niin huimasti, ettei tavallisella kansalaisella ole varaa tuotteisiin, jotka liittyvät heidän perushyvinvointiinsa. Tästä on jo nyt ja tulee tulevaisuudessa seuraamaan levottomuuksia useissa maissa. Nykyisin sodat koskevatkin ruokaa ja vettä, eivät niinkään maa-alueita tai vaikkapa öljyä. Luonnonvarojen ehtyminen ja raju väestönkasvu ovat johtaneet ruokapulaa.

Se miten aikoinaan viljeltiin, ei enää maailmanlaajuisesti riitä. Nykyisin on tuotettava tuplaten saman verran ruokaa, kuin vuonna 2010. Tämä globaali ongelma tulee kärjistymään, koska maapallolla ei yksinkertaisesti ole viljelyskelpoista maata niin paljon, että tähän kyettäisiin.

Ilmastonmuutoksen vaikutus on huomattava, kun puhutaan ruuan tuotannosta. Muutaman asteen lämpötilan nousu vähentää satoa maailmanlaajuisesti 25 prosenttia. Ilmastonmuutoksesta ja väestönkasvusta johtuva vedenkulutus on myös tuplaantunut. Keniassa kuivuus on lisääntynyt viimeisen 25 vuoden aikana nelinkertaiseksi. Ruoka siis vaikuttaa poliittiseen ja taloudelliseen epävakauteen.

Yltäkylläisyys suomalaistenkaan ruokapöydissä ei ole voinut jatkua. Nykyisin on tarkkaan mietittävä miten ruokaa tuotetaan, mitä syödään, miten käytämme ruokaa ja mitä olemme siitä valmiit maksamaan. Ruuan hinta on noussut ja yhä suurempi osa ihmisten tuloista meneekin juuri ruuan hankkimiseen.

Onneksi suomalaiset ovat myös havahtuneet tähän tosiasiaan ja ekologiset ruokatottumukset ovat korostuneet, vihreän vallankumouksen ansioista. Ekologisiin tottumuksiin vaikuttavat entistä enemmän ihmisten arvot, sekä globaalinen taloudellinen tilanne. Ekologisuus ja kestävä kehitys kuuluvat yhteiskunnan vastuullisuuden periaatteisiin, mutta se on myös globaalisen maailmantalouden periaate.

Ekologisuus on otettu taannoin uutena oppiaineena suomalaisiin kouluihin ja tämän myötä suomalaisten asenteet ekologisuutta kohtaa ovat korostuneet. Hypermarketien toimintaympäristöt ovat muuttuneet ja pienet lähikaupat valtaavat taas alaa. Hypermarketien toimintaverkostojen sisällä toimivia elinkeinonharjoittajia, jotka myyvät itse tuottamia raaka-aineita. Kauppakeskusten suuret kaupat ovat muuttuneet gallerioiden ja torien välimalliksi, jossa asiakkaat tapaavat tuttaviaan ja ostavat laadukkaita raaka-aineita. Ihmiset haluavat tehdä ostosmatkoistaan sosiaalisia tapahtumia. Naapurin onnistuu paremmin näkemään pienessä lähikaupassa kuin suuressa hypermarketissa.

Arkielämään vaikuttavat tekijät vaikuttavat kuluttajien ostokäyttäytymiseen. Suomalaisilla kuluttajilla on omia arvoja, joita he haluavat korostaa omassa elämässä. Urbanisen elämän vastineeksi osa kuluttajista haluaa korostaa eläinten oikeuksia ja vegetaarisia arvoja. Geeniteknologiaa ei arvosteta suuresti, mutta teknologia ja tieteenalat etsivät vaihtoehtoisia ratkaisuja raaka-aineiden tuottavuuteen. Yhteiskunnan tavoite on edistää ihmisten toimintaa kestävä kehityksen mukaiseksi, jossa ihminen arvostaa luonnon harmoniaa ja tuottavuutta.

Vuonna 2030 suomalaisessa ruokapöydässä arvostetaan jälleen oman luonnon antimia. Erilaiset marjat, sienet ja riista ovat ennen näkemättömän suosittuja. Lähellä tuotettuja ja luomuraaka-aineita arvostetaan. Lihan hinta on noussut todella rajusti, kukaan ei juuri enää syö lihaa, eikä sitä pidetäkään trendikkäänä vuonna 2030. Juhlapyhiä suomalaiset kuitenkin arvostavat entiseen tapaan. Juhlapyhinä ruokapöydät notkuvat perinteisiä herkkuja, aivan samalla tavalla kuin vuonna 2010.

Kiireellisen elämänmuodon myötä valmisruuat tai pitkälle valmiit tuotteet pitävät edelleen pintansa. Tulevaisuuden kiireellinen ihminen arvostaa ruuan nopeutta ja helppoutta, mutta ruuan on myös oltava terveellistä ja ravitsevaa. Eettiset ja reilun kaupan tuotteita suositaan elintarvikehankinnoissa. Yksilöllisyys niin elintarvikkeissa kuin ruuassakin tulee korostumaan suomalaisten tulevaisuuden ruokapöydän antimissa.

5 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tulevaisuuden hahmottaminen ja ennustaminen on haasteellista, mutta mielenkiintoista. Emme voi varmuudella sanoa, miten tulevaisuus tulee rakentumaan tai miten tulevaisuuteen vaikuttavat tekijät tulevat muuttamaan ihmisten elämän tyyliä. Menneisyyteen voimme aina katsoa ja havaita, miten elämämme on edistynyt tekniikan muuttuessa tai globalisaation ansioista.

Opinnäytetyön tavoite oli löytää vastaus, miten talouden globaalitilanne vaikuttaa tulevaisuuden suomalaisten ekologisiin ruokatottumuksiin. Tutkimuksen tuloksista on havaittavissa, että kuluttajan omat arvot vaikuttavat suuresti heidän ruokatottumusten ajatteluun, mutta talous määrää suunnan, kuinka ihminen todellisuudessa tulee toimimaan. Tulevaisuuden näkemysten mukaan suomalainen kuluttaja haluaa suosia kotimaista lähiruokaa ja kannattaa luomuruokien tuottamista, mutta ostopäätöksen pitkälti päättää heidän oma lompakkonsa ja taloudellinen tilanteensa.

Kehystarinoiden pohjalta nuorten aikuisten arvomaailma ruokaan voi olla tulevaisuudessa lähempänä lähi- ja luomuruokaa kuin se on tällä hetkellä. Ekologisen ruuan arvostus ei ole pelkästään nuoren aikuisten mielestä yksi tulevaisuuden tärkeimmistä arvoista, vaan keski-ikäisetkin kehyskertomusten vastaajat nostivat asian esiin tarinoissaan. Ekologisuus on tänä päivän arvo suomalaisten ruuan ostopäätöksissä, mutta kirjoittajat uskovat sen merkityksen kasvamiseen Suomen väestössä. Suomalaiset arvostavat myös terveellisyyttä ja ekologien ruoka viittaa puhtaaseen ja terveelliseen ruokaan. Arvot tukevat toisiaan. Ruoka on ihmiselle läheinen asia, joka vaikuttaa arkipäivän elämään ja terveyteen. Ihminen käyttää omia astimia ruuan nauttimiseen ja se konkreettisesti vaikuttaa ihmisen hyvinvointiin.

Tutkimuksen pohjalta tulevaisuudessa kuluttajat eivät halua ostaa isoista kauppakesuksista vaan lähikauppojen hyllyiltä, joissa on tarjolla lähituottajien tuotteita. Moni kuitenkin tiedostaa, että ruuan hinta on lähiruulla kalliimpaa kuin massatuotantotiloilla tuotetut ruuat. Vastuullinen kulutus on ristiriidassa kuluttajan näkökulmasta.

Rahatalouspaineinen yhteiskuntakehitys on mahdollisesti vaikuttanut myös vastaajien mielikuvien muodostumiseen. Maksimaalisesta tulosta ja voittoa haluavat yritykset ovat muuttaneet yhteisöllisen ja ihmisläheisen työskentelyn lähemmäksi teknologiaa. Kehyskertomusten pohjata voidaan päätellä, että ihmiset pelkäävät henkilökohtaisen asiakaspalvelun katoavan yhteiskunnasta. Moni vastaajista halusi vastustaa hypermarkettien lisääntymiskasvun ja halusivat palata lähikauppojen luomutiskeille. Onko tämä merkki siitä, että ihmisen luoma tekninen äly on tekemässä sudenkuopan yhteiskuntaan? Tekniikka on nopeuttanut ja helpottanut kuluttajien elämää, mutta onko aika miettiä vaihtoehtoisia

menetelmiä sen hyödyntämiseen. Automatisoitunut asiakaspalvelu ei aina kohtaa asiakkaan toiveita.

Nuorten aikuisten ajatusmaailma tulevaisuudesta perustui pitkälti yhteisöllisyyteen hakeutumiseen ja ruuan alkutuotantotietouteen. Jatkotutkimusaiheena nuorten aikuisten ruoka-arvot olisivat mielenkiintoinen teema, koska syy heidän tulevaisuuden arvojen mielekkyyteen olisi tieteellisesti kiinnostava. Onko media vaikuttanut nuoren aikuisten mielikuvaan? Tänä päivänä tietotekniikka on nopeuttanut globaalin maailman tapahtumien uutisointia. Ruuan manipulointi ja terveellisyys on ollut usein aiheena. Mahdollisesti mediauutisointi on vaikuttanut suomalaisten kuluttajien ajatusmaailmaan.

Suomalaisten tulevaisuuden ekologiset ruokatottumukset tulevat olemaan arvo tulevaisuuden yhteiskunnassa, jonka tärkeyden kansalainen itse määrittelee omaan elämäänsä. Maailmantalous antaa suuntaviivat yhteiskunnallisille arvoille, mutta ihmiset pystyvät vaikuttamaan omilla ostokäyttäytymisillä tuotantojen suuntautumiseen. Lähi- ja luomuruuan tarjonta tulee vähittäismyynnissä luultavammin kasvamaan, jos ihmiset muuttavat kulutuskäyttäytymisen samaan suuntaan tuottajien ja vähittäismyyjien kanssa. Kestävän kehityksen yhteiskunnan rakentaminen toteutuu yhteisymmärryksen kautta.

Lähteet

Kirjalliset lähteet:

- Aaltola, J. & Valli R. (toim.) 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 2. korjattu ja täydennetty painos. Juva: Ws Bookwell.
- Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. 3. uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus.
- Eskola, J. 1997. Eläytymismenetelmäopas. Tampere: TAJU.Tampereen yliopisto.
- Eskola, J. 1998. Eläytymismenetelmä sosiaalitutkimuksen tiedonhankintamenetelmänä. Tampere: TAJU. Tampereen yliopisto.
- Eskola, J. 2001. Eläytymismenetelmän autuus ja kurjuus. Jyväskylä: Gummerus.
- Eskola, J. & Suoranta J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.
- Gibson, A. 2006. Marketing Options. Teoksessa Brotherton, B. (toim.) The International Hospitality Industry: Structure, characteristics and issues. 3. painos. Oxford: Elsevier-Butterworth-Heinemann, 161 - 180.
- Hanski, I., Linström, J., Niemelä, J., Pietinen, H. & Ranta E. 1998 Ekologia. Juva: Werner Söderström.
- Hertsgaard, M. 1999. Planeettamme tulevaisuutta etsimässä. Keuruu: Otava.
- Kaasila, R., Rajala R. & Nurmi K. (toim.) 2008. Narratiivikirja: Menetelmiä ja esimerkkejä. Tampere: Juvenes Print.
- Maulavirta, M., Nurmi, S. & Lingren, C. 2006. Flavours from the Finnish countryside. Keuruu. Otava.
- Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä. Gummerrus.
- Mäkelä, J., Palojoki, P. & Sillanpää, M. 2003. Ruisleivästä pestoon: näkökulmia muuttuvan ruokakulttuuriin. Helsinki: WSOY.
- Poranen, I., Sillanpää, M. & Särkkä, J. 1995. Hyvää pataa maailmalla: Suomalainen ruoka- ja tapakulttuuri kansainvälisessä maailmassa - projekti: maakunnallisen koulutuskierroksen 14.8. - 8.9.1995 virikeaineisto. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Shank, G.D.2002. Qualitative research: A personal skills approach. New Jersey. Merrill Prentice Hall.
- Sillanpää, M. 1999. Happamasta makeaan. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin kehitys. Jyväskylä: Gummerus.
- Viinisalo, M. 2005. Raaka-aineista aterioiksi. Kerava: Savion kirjapaino.
- Vilkkä, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus.
- Vilkkä, L. (toim.) 1996. Ekologiseen elämäntapaan. Helsinki: Helsinki University Press (Yliopistopaino).
- Vinnari, M. & Tapio, P. 2008. Futura lehden julkaisu 3/2008. Ruuankulutuksen tulevaisuuden kuvia vuodelle 2030. Tulevaisuuden tutkimus seura ry: Satakunnan painotuote.

Internet lähteet:

Holma K. 2004. Uskottomuus: eläytymismenetelmällinen pro gradu - tutkielma uskottomuuden seurauksista parisuhteelle. Tampere: Tampereen yliopisto. Tulostettu 01.04.2010
<http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu00445.pdf>

Kirveennummi A., Saarimaa R. & Mäkelä J. 2008. Tulevaisuuden tutkimuskeskus. MIRHAMI-hankeen loppuraportti: Syödään leväpullia pimeässä, tähtikartastoja suomalaisen ruuankulutukseen 2030. Tulostettu 01.11.2009.
http://www.tse.fi/FI/yksikot/erillislaitokset/tutu/Documents/MIRHAMI_loppuraportti-print.pdf

Sähköiset artikkelit:

Kotitalouksien kulutus 2006. Tilastokeskuksen tilasto. Tulostettu 16.05.2010.
http://www.stat.fi/til/ktutk/2006/ktutk_2006_2009-06-08_tie_001_fi.html

Kreikan talouskriisi 2010. Ylen sivuston kertomus Kreikan talouskriisistä. Tulostettu 24.05.2010.
http://opettajatv.yle.fi/kreikan_talouskriisi_2010

Maailemantalouden historia. Tulostettu 29.5.2010
<http://www.maailemantalous.net/>

More Quickly Than It Began, The Banking Crisis Is Over. Time-lehden sähköinen uutisartikkeli huhtikuussa 2009. Tulostettu 25.5.2010

<http://www.time.com/time/business/article/0,8599,1890560,00.html>

Tulevaisuuden tutkimuksen seura ry. Tulostettu 15.2.2010
<http://www.futurasociety.fi/>

Taulukot

Taulukko 1: Vastaaajien jakautuminen sukupuolen, keski-ään ja kehystarinan mukaan	23
Taulukko 2: Kehykertomusten yhtenäisimmät ja tärkeimmät piirteet.....	25

Liitteet

Liite 1. Kehystarina: Maailmatalouden tasapaino	43
Liite 2. Kehystarina: Maailmantalouden kukoistus	44
Liite 3. Kehystarina: Maailmantalouden taantuma	45

Liite 1. Kehystarina: Maailmatalouden tasapaino

LAUREA

Hyvä vastaaja,

Teemme Laurea-ammattikorkeakoulun, hotelli- ja ravintola-alan liikkeenjohdollisen koulutusohjelman, päättötyötä. Olemme kiinnostuneita tulevaisuuden suomalaisten ekologisista ruokatottumuksista. Arvostaisimme Teidän mielipidettänne asiasta. Muistutamme vielä, että vastaukset käsitellään luottamuksellisesti, eikä kirjoittajan henkilöllisyyttä tuoda missään vaiheessa esiin. Vastauksia ei tulla myöskään tallentamaan mihinkään tietopankkiin, vaan vastaukset analysoidaan kokonaiskuvan luomiseksi.

Eläydy alla olevaan tilanteeseen ja kirjoita siitä vapaamuotoinen tarina, aivan kuin olisit itse paikanpäällä. Kirjoitelman pituudeksi riittää maksimissaan yksi A4 sivu. Voit jatkaa tarinan kirjoittamista kysymyslomakkeen takasivulle. Päättötyömme tarkoituksena on siis tutkia tulevaisuutta ja haluamme korostaa, ettei tulevaisuuden näkökulmiin ole olemassa oikeaa tai väärää vastausta. Joten voitte huoletta heittäytyä tarinanne vietäväksi. Kiitos vastauksestanne ja ajastanne !

Vastaajan taustatiedot:

Sukupuoli: ____Nainen ____Mies

Ikä:____

Kuvittele, että aika on kulunut ja eletään vuotta 2030. Moni asia on muuttunut. Maailmantalous ja siten myös Suomen talous on tasapainossa ja tulevaisuus näyttää vakaalta. Suomalaisten ruokatottumukset ovat muuttuneet maailmantalouden mukana. Millaisia ovat vuonna 2030 suomalaisten ekologiset ruokatottumukset? Käytä mielikuvitustasi ja kirjoita asiasta pieni vapaamuotoinen tarina.

Liite 2. Kehystarina: Maailmantalouden kukoistus

LAUREA

Hyvä vastaaja,

Teemme Laurea-ammattikorkeakoulun, hotelli- ja ravintola-alan liikkeenjohdollisen koulutusohjelman, päättötyötä. Olemme kiinnostuneita tulevaisuuden suomalaisten ekologisista ruokatottumuksista. Arvostaisimme Teidän mielipidettänne asiasta. Muistutamme vielä, että vastaukset käsitellään luottamuksellisesti, eikä kirjoittajan henkilöllisyyttä tuoda missään vaiheessa esiin. Vastauksia ei tulla myöskään tallentamaan mihinkään tietopankkiin, vaan vastaukset analysoidaan kokonaiskuvan luomiseksi.

Eläydy alla olevaan tilanteeseen ja kirjoita siitä vapaamuotoinen tarina, aivan kuin olisit itse paikanpäällä. Kirjoitelman pituudeksi riittää maksimissaan yksi A4 sivu. Voit jatkaa tarinan kirjoittamista kysymyslomakkeen takasivulle. Päättötyömme tarkoituksena on siis tutkia tulevaisuutta ja haluamme korostaa, ettei tulevaisuuden näkökulmiin ole olemassa oikeaa tai väärää vastausta. Joten voitte huoletta heittäytyä tarinanne vietäväksi. Kiitos vastauksestanne ja ajastanne !

Vastaajan taustatiedot:

Sukupuoli: ____Nainen ____Mies

Ikä:____

Kuvittele, että aika on kulunut ja eletään vuotta 2030. Moni asia on muuttunut. Maailmanlaajuinen talous kukoistaa ja siten myös suomalaisten talous on huippulukemissa. Miten näet tulevaisuuden taloudellisen hyvinvoinnin vaikuttaneen suomalaisten ekologisiin ruokatottumuksiin? Käytä mielikuvitustasi ja kirjoita asiasta pieni vapaamuotoinen tarina.

Liite 3. Kehystarina: Maailmantalouden taantuma

LAUREA

Hyvä vastaaja,

Teemme Laurea-ammattikorkeakoulun, hotelli- ja ravintola-alan liikkeenjohdollisen koulutusohjelman, päättötyötä. Olemme kiinnostuneita suomalaisten tulevaisuuden ekologisista ruokatottumuksista. Arvostaisimme myös Teidän mielipidettä asiasta. Muistutamme vielä, että vastaukset käsitellään luottamuksellisesti, eikä kirjoittajan henkilöllisyyttä tuoda missään vaiheessa esiin. Vastauksia ei tulla myöskään tallentamaan mihinkään tietopankkiin, vaan vastaukset analysoidaan kokonaiskuvan luomiseksi.

Eläydy alla olevaan tilanteeseen ja kirjoita siitä vapaamuotoinen tarina, aivan olisit itse paikanpäällä. Kirjoitelman pituudeksi riittää maksimissaan yksin sivu. Päättötyömme tarkoituksena on siis tutkia tulevaisuutta ja haluamme korostaa, ettei tulevaisuuden näkökulmiin ole olemassa oikeaa tai väärää vastausta. Joten voitte huoletta heittäytyä tarinanne vietäväksi. Kiitos vastauksestanne ja ajastanne !

Vastaajan taustatiedot:

Sukupuoli: ____Nainen ____Mies

Ikä:____

Kuvittele, että aika on kulunut ja eletään vuotta 2030. Moni asia on muuttunut vuosikymmenien aikana, mutta taantuma on iskenyt maailmantalouteen. Tämä on vaikuttanut myös suomalaisiin ja Suomen talouteen. Miten näet tämän tulevaisuuden taloudellisen taantumun vaikuttaneen suomalaisten ekologiseen ruokatottumuksiin ? Käytä mielikuvitustasi ja kirjoita asiasta pieni vapaamuotoinen tarina.